

T.C.
KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YÜKSEK OKUL ÖĞRENCİLERİNDE BENLİK SAYGISININ
AKADEMİK BAŞARI VE ANA - BABA İLE İLETİŞİME ETKİSİ**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
BİBLİYOTEKİ MERKEZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Okutman F. ESRA YALIM

107125

ANA BİLİM DALI: EĞİTİM BİLİMLERİ

DANIŞMAN: PROF. DR. İLKAY KASATURA

ŞUBAT 2001

T.C.

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

107125

**YÜKSEK OKUL ÖĞRENCİLERİNDE BENLİK SAYGISININ
AKADEMİK BAŞARI VE ANA - BABA İLE İLETİŞİME ETKİSİ**

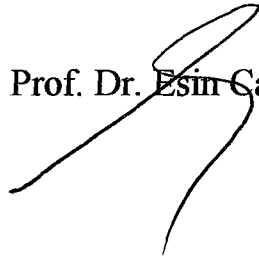
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: F. Esra Yalım

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurul Tarih ve No: 08.02.2001-
2001/02

Prof. Dr. İlkay Kasatura

Prof. Dr. Esin Çantöz

Prof. Dr. Nejat Bozkurt

ŞUBAT 2001

YÜKSEK OKUL ÖĞRENCİLERİNDE BENLİK SAYGISININ AKADEMİK BAŞARI VE AİLE İÇİ İLETİŞİME ETKİSİ

F. Esra Yalım

Anahtar Kelimeler: Benlik Saygısı, Akademik Başarı, Aile İçi İletişim

ÖZET

Bu çalışmada, ergenlik çağındaki kız ve erkek öğrencilerin benlik saygı düzeyleri ile hem akademik başarı düzeyleri hem de aile içi iletişim düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir.

Örnekleme Kocaeli Üniversitesine bağlı bir meslek yüksek okulunda okuyan ve yaşları 18-20 arasında değişen 90 (41 kız, 49 erkek) öğrenciden oluşmuştur. Bu öğrenciler Coopersmith Benlik Saygısı Envanterini (Coopersmith Self - Esteem Inventory) ve ana-baba ile iletişimi gösteren bir envanterden (Kasatura, 1991) 20 soru seçilmek suretiyle oluşturulan ve öğrencilerin aile içi iletişim düzeylerini gösteren bir envanteri cevaplamışlardır.

Denencelerin sınanmasına ilişkin olarak sujeler benlik saygı düzeyleri yüksek ve düşük olmak üzere iki ana gruba ayrılmışlardır. Gruplar arasında akademik başarı düzeyleri ve aile içi iletişim düzeyleri arasında anlamlı düzeyde bir fark olup olmadığı t testi ile sınanmıştır. Bu çalışmada akademik başarı puanı ve aile içi iletişim puanının toplamından elde edilen ve genel puan adını verdiğimiz yeni bir puan bulunmuştur. Benlik saygısı ile genel puan arasındaki ilişki, cinsiyet açısından benlik saygısının akademik başarıya etkisi hesaplanmıştır.

Bulgular benlik saygısı yüksek olan kız ve erkek öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin olumlu yönde olduğunu, benlik saygısı düşük olan kız ve erkek öğrencilerin akademik başarı düzeylerinin olumsuz yönde olduğunu ortaya koymuştur. Benlik saygısının akademik başarıya etkisinde cinsiyetin anlamlı bir etkisi saptanmamıştır.

Benlik saygısı düşük kız ve erkek öğrencilerin ana-baba ile iletişim düzeylerinin düşük olduğunu, benlik saygısı yüksek olan kız ve erkek öğrencilerin ana-baba ile iletişim düzeylerinin yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Akademik başarı ve aile içi iletişim puanının toplamından oluşan ve hayatta başarıyı en iyi yansıttığını düşündüğümüz genel puan ise benlik saygısı az olan kız ve erkek öğrencilerde düşük, benlik saygısı yüksek olan öğrencilerde ise yüksek bulunmuştur.

THE EFFECTS OF SELF-ESTEEM ON THE ACADEMIC ACHIEVEMENT AND INTERACTION AMONG THE FAMILY AMONG VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS

F. Esra Yalın

Key Words: Self-Esteem, Academic Achievement, Interaction Among The Family

ABSTRACT

In this study, the relationship between female and male adolescent students' level of self-esteem and both the level of academic achievement and the level of interaction among the family were examined. The sample consisted of 90 students (41 female, 49 male) between the ages of 18-20 from a vocational school which is a department of Kocaeli University. The students were administered Coopersmith Self-Esteem Inventory and an inventory which was formed by choosing 20 questions from an inventory (Kasatura, 1991) which examines the communication of adolescents with their parents. The subjects were classified as high self-esteem and low self-esteem groups according to their scores in the Coopersmith Inventory. To test the hypotheses, t test was applied to document if there's a significant difference between academic achievement and interaction among the family among high and low self-esteem groups. We derived a new score, general score that is the sum of academic achievement and interaction among the family scores. The relationship between self-esteem score and general score, the effect of gender upon self-esteem and academic achievement were calculated.

Our data shows that, the female and male students whose level of self-esteem was higher had higher level of academic achievement, and the female and male students whose level of self-esteem was lower had lower level of academic achievement. Moreover, a significant gender difference was not found on the effect of self-esteem upon academic achievement.

We also proved that the female and male students whose level of self-esteem was lower had lower level of communication with their parents, whereas the female and male students whose level of self-esteem was higher had higher level of communication with their parents.

Adding the academic achievement score with the interaction among the family score formed a new type of score, that we called "general score". We think that this score better reflects overall achievement in life. General score was low in female and male students with low self-esteem and high in female and male students with high self-esteem.

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Akademik başarı, öğrencinin ileriki yıllarda ulaşacağı ekonomik ve sosyal düzeyini belirleyen temel yapılardan biridir. Bu temel yapının oluşumunda rol alan öğeler kişinin yarınlarını belirlerler. Gelecek için yapılacak en iyi yatırım akademik başarıyı yükseltme yönünde yapılan çalışmalardır.

Bu çalışmada benlik saygısının akademik başarı ve aile içi iletişim üzerinde etkisinin olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında yardımlarını esirgemeyen ve yüksek lisans programı boyunca bana daima destek olan danışman hocam Sn. Prof. Dr. İlkay Kasatura'ya, uygulama ve anket çalışmalarım sırasında gerekli izinleri veren Köseköy Meslek Yüksek Okulu Müdürü Sn. Doç. Dr. İbrahim Sertçelik'e ve uygulama sırasında yardımcı olan öğretim elemanlarına teşekkürü borç bilirim.

Hayatımın her döneminde bana destek olan annem Sn. Birsen Can'a, yardımlarını esirgemeyen ağabeyim, Sn. Doç. Dr. Selçuk Can'a ve maddi ve manevi bütün olanakları sunan, daima sabırla destek olan eşim Sn. Sertaç Yalım'a ve sevgili kızım Ece'ye sonsuz teşekkürler.

Bu çalışmayı 23.08.1995 yılında kaybettiğim sevgili babacığım, Dr. Nejat Can'a ithaf ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	SAYFA
Özet	i
Abstract	ii
Önsöz ve Teşekkür	iii
İçindekiler	iv
Tablolar Listesi	vi
BÖLÜM 1. GİRİŞ	1
1.1. Benlik Saygısı ve Gelişimi	2
1.2. Benlik Saygısı ve Aile İçi İletişim	5
1.3. Araştırmanın Konusu	6
1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi	7
1.5. Varsayımlar	9
1.6. Sınırlılıklar	9
1.7. Tanımlar ve Kısaltmalar	9
BÖLÜM 2. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	11
2.1. Benlik Saygısı ile İlgili Kuramsal Yayınlar	11
2.1.1. İnsan Davranışlarının Anlaşılmasında Benlik Saygısını Temel Kavram Olarak Gören Kuramcılar	11
2.1.2. Benlik Saygısının Kaynağını Kişiler Arası İlişkilere Bağlayan Kuramcılar	14
2.1.3. Kendini Gerçekleştirme ile İlgili Olarak Benlik Saygısı Üzerinde Çalışan Kuramcılar	15
2.1.4. Bireysel Psikoloji ve Benlik Saygısı	16
2.2. Benlik Saygısı ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	17
2.2.1. Benlik Saygısı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişkiyi İrdeleyen Bazı Araştırmalar	17
2.2.2. Cinsiyet Açısından Benlik Saygısı ve Akademik Başarıyı İrdeleyen Araştırmalar	18
2.2.3. Benlik Saygısı, Akademik Başarı ve Aile İçi İletişimi	

İrdeleyen Araştırmalar	19
2.3. Türkiye’de Benlik Saygısı ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	21
BÖLÜM 3. GEREÇ ve YÖNTEM	23
3.1. Araştırmanın ve Yapıldığı Yer ve Zaman	23
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	23
3.3. Veri Toplama Araçları	23
3.3.1. Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri	24
3.3.1.1. Coopersmith Benlik Saygısı Envanterinin Güvenirlik ve Geçerliği.....	24
3.4. Verilerin Analizi	25
BÖLÜM 4	26
BULGULAR	26
TARTIŞMA	36
SONUÇ	40
ÖNERİLER	42
KAYNAKLAR	43
EKLER	47
ÖZGEÇMİŞ	50

TABLolar LİSTESİ

SAYFA

Tablo 1. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Grupların Akademik Başarı Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri	26
Tablo 2. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Kız Öğrencilerin Akademik Başarı Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri	27
Tablo 3. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri	28
Tablo 4. Kız ve Erkek Öğrencilerin Benlik Saygısı ve Akademik Başarı Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri	29
Tablo 5. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Grupların İletişim Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri	30
Tablo 6. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Grupların Genel Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri	31
Tablo 7. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Kız Öğrencilerin Benlik Saygısının Ana-Baba ile İletişime Etkisi	32
Tablo 8. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Erkek Öğrencilerin Benlik Saygısının Ana-Baba ile İletişime Etkisi	33
Tablo 9. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Kız Öğrencilerin Genel Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri	34
Tablo 10. Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Erkek Öğrencilerin Genel Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri	35

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kalkınma çabası içinde bulunan memleketimizde istenen kalkınma hızının elde edilebilmesi, tabii kaynaklar, sermaye ve insan gücü üçlüsünün meydana getirdiği iktisadi gücün verimli kullanılmasına bağlıdır. Kalkınma ihtiyacının gerektirdiği nitelikte ve sayıda insan yetiştirmek eğitim kurumlarına düşen bir görevdir. Üniversiteler bu kalkınma çabasına üstün vasıflı kişiler yetiştirmek suretiyle katılmaktadırlar .

Üniversitelerde okuyan öğrencilerin yıl sonu itibariyle ortalama yarıya yakını (% 45) başarısızlığa uğramaktadır (Özgüven,1974). Öğrencilerin başarısızlığının önlenmesi için, başarıyı etkileyen etmenlerin iyice bilinmesi gerekmektedir. Başarıyı etkilemede önemli olan faktörler bilinirse başarısızlığı yaratan bazı faktörler de kontrol altına alınabilir.

Yakın geçmişe kadar başarı yalnızca zihinsel güce bağlanıyordu. Oysa bugün, başarının karmaşık ve çok yönlü etmenlerin ürünü olduğunu bilmekteyiz. Okulda başarıyı destekleyen ya da engelleyen etkenler, aileden, arkadaş çevresinden, okuldan ve öğrencinin kendisinden kaynaklanabilmektedir (Bakırcıoğlu, 1994).

İnsanın okulda ve hayattaki başarısında, ruh sağlığı üzerinde, kısaca, çevresinde kendine özgü uyum tarzında benlik ve kişiliğin büyük bir rol oynadığı, psikologlar, sosyal eğitimciler ve psikiyatrlar arasında gittikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Son yıllarda kişiliği etkileyen güçlü bir faktör olarak, benlik kavramı, psikologlar tarafından büyük bir ilgi ile incelenmeye başlanmıştır. Bir insanın kendisini ve çevreyi algılayış tarzının, onun genel tutumunu ve davranışlarını büyük ölçüde etkilediği dikkati çekmiştir (Baymur, 1994).

Rogers (1959), benlik kavramını kişinin kendini algılama ve değerlendirme biçimi olarak tanımlamıştır. Benlik kavramı bu anlamda kişinin çok çeşitli özellikler yönünden kendini değerlendirmesidir.

Benlik kavramları, davranışlarımızın yönünü belirleyen bir çerçeve oluşturur. Yani insan, özüne ilişkin olarak kendine atfettiği değerlere göre bir davranışı benimser veya benimsemez. Bazı hedeflere yönelme, bazı hedeflerden kaçınma davranışlarının gerisinde kişinin kendine ilişkin değerlendirmeleri yatmaktadır (Kuzgun, 1996).

Benlik kavramı, insanın özellikleri, yetenekleri, değer yargıları, emel ve idealleri, inanç ve olanaklarından oluşan dinamik bir yapıdır. Benlik, kendi kişiliğimize ilişkin kanılarımızdan ve kendi kendimizi görüş tarzımızdan oluşur. Bu açıdan benlik kavramını kişiliğin öznel yanı olarak tanımlayabiliriz. İnsanın benliğini tanıyabilmesi için kim olduğu, amacının ne olduğunu, ne yapabileceği, nelere değer verip, inanıp bağlanabileceği sorularına yanıt araması gerekmektedir (Köknel, 1983, Baymur, 1994).

Benlik gelişimi doğuştan başlar. Doğumdan sonra, önce bedensel, sonra ruhsal ve toplumsal gelişme benliğin oluşmasını etkiler.

Başlangıçta çocuk ben olanla ben olmayana, başka bir deyişle kendisiyle ilgili olanla olmayana ayırt edemez. Uyarımların içten mi, dıştan mı geldiğini, elinin, ayağının, gözünün, burnunun kendisinin mi yoksa başkasının mı olduğunu bilemez. Çocuğun kendi benliğinde olanla olmayana ayrabilmesi üç yaşından sonra başlar. Çocukluktan başlayarak bütün yaşam boyu insanların çevresinde bulunan kişilerle kurduğu ilişkiler, iletişim ve etkileşim bu gelişmede bir yandan insanın toplumsallaşmasını, öte yandan kendi benliğini tanımasını sağlar (Köknel, 1983).

Çocuğa yapılan yaklaşımlar küçük bir bebekken bile diğerlerinin gözünde kendisinin ne kadar değerli olduğu konusunda ona bir fikir verir. Çocuk büyüdükçe çevresinden daha çok sayıda mesajlar almaya başlar. Böylece çocuk çevreden duyduğu sözler yoluyla kendisiyle ilgili bir resim, bir imaj oluşturmaya başlar. Dört, beş yaşına geldiğinde ise, kendisi hakkında o denli tutarlı ve güçlü bir kanı geliştirmiştir ki, bu ömür boyu sürer. Bu kanıyı değiştirmek artık zordur (Cüceloğlu,1993).

1.1 Benlik Saygısı ve Gelişimi

Ergenlik çağı benlik kavramının öne geçtiği çağdır (Yörükoğlu, 1989). Ergenlik çağı, çocukluktan erişkinliğe bir geçiş dönemi olarak tanımlanabilir. Erikson (1968), ergenlik ve gençlik terimlerini eş anlamlı olarak kullanır ve ergenliğin sonunu getiren

şeyin genç bireyin bir işe nihai katılımı olduğunu düşünür. Konuya bu yönden yaklaştığımızda, üniversite öğrencilerinin henüz ergenliklerini tamamlamamış olduklarını söyleyebiliriz (Dereboy ve diğ., 1994). Genç, çocukluğunda dışa dönük olan antenlerini kendi içine çevirmeye başlar. Duygularını ve bedenini inceler, nasıl bir kişi olduğu ve ne olmak istediği konusunda kafa yormaya başlar. Bu dönemde benlik kavramı sürekli iniş, çıkış ve dalgalanma gösterir. Çünkü, genç kendisine yakışacak bir kimlik aramaktadır (Yörükoğlu, 1989).

Ergenlik çağı boyunca sürüp giden kendini sınama ve değerlendirme sürecinde, öz beğeniyle özeleştirinin iki karşıt kutbu oluşturdukları düşünülebilir. Bireyin öz kavramının ne denli olumlu, benlik saygısının ne denli yüksek olacağını belirleyen de, terazinin hangi kefesinin ağır bastığıdır. Öz kavramının olumluluğu, olumsuzluğundan söz etmekle, özsaygının yüksekliği, düşüklüğünden söz etmek temelde aynı şeydir (Dereboy ve diğ., 1994).

Benlik kavramının, benlik imgesinin beğenilip benimsenmesi benlik saygısını (self-esteem) oluşturur (Yörükoğlu, 1989).

Harter, benlik saygısını, kişinin kendisini bir bütün olarak sevmesi, kabul etmesi ve saygı duyması olarak tanımlamıştır. Brown ve Alexander ise benlik saygısını bireylerin kendilerini algılama ve değerlendirme biçimleri olarak tanımlamışlardır. Coopersmith (1981)'e göre, benlik saygısı diğer kişilerin yaptıkları yorumlardan bizim çıkardığımız sonuçlar yolu ile kazanılır.

Yüksek benlik saygısı Pope ve Hale (1988), tarafından benlik kavramının sağlıklı olması olarak tanımlanmıştır. Yani kişinin eksikliklerini gerçekçi olarak kabul ederek, bu eksiklikleri yüzünden kendisini acımasızca eleştirmemesi benlik kavramının sağlıklı olduğunun bir işaretidir diyebiliriz (Cooke, 1999).

Steffenhagen ve Burns (1987), benlik saygısını bireyin benlik yapılarının, yani zihinsel olan benlik kavramının, fiziksel olan benlik imajının ve kültürel olan ve kişiler arası ilişkilere dayanan sosyal kavramın toplamı olan dinamik, karmaşık ve çok yönlü bir sosyal süreç olarak tanımlamışlardır. Benlik saygısı, geçmişteki başarılarımıza verdiğimiz değere, şimdiki eylemlerimizi değerlendirmemize ve gelecek için belirlediğimiz amaçlara ulaşmada ki yeteneğimize bağlıdır. Bu hedeflerin belirlenmesinde aile, akran grupları, okul, din ve eğitim etkilidir.

Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Birey kendinde eksiklikler bulabilir, kendini eleştirebilir, fakat kendini tamamen olumlu bulup beğenebilirde. Bireyin benliğine saygı duyması için üstün nitelikleri olması gerekmez. Kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevmeye değer bulmaktır. Kendini olduğu gibi, gördüğü gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 1989).

Benlik saygısı yüksek olan bireylerin kişiler arası ilişkilerde daha toleranslı oldukları, daha bağımsız davranabildikleri, fiziksel sağlıklarının daha iyi olduğu, grup etkileşimlerinin daha fazla olduğu, yaşamı daha anlamlı buldukları, daha iyi öğrenci oldukları, daha az kaygılı ve depresif oldukları, iş yaşamında bağımsızlığa değer veren, yarışmaya açık ve başarılı olmayı istedikleri kabul edilmektedir (Sever ve diğ, 1991). Benlik saygısının yüksek olabilmesi için, çocuğun içinde bulunduğu ailenin, özgüvenli, aralarında ve çocukla iyi iletişim kuran, çocuklarına karşı güven verici, hoşgörülü ve esnek bir yaklaşım içinde olan bireylerden oluşmalıdır (Yavuzer, 1995).

Benlik saygısı düşük olan kişiler ise, kendilerine az güvenirlere ve kolaylıkla umutsuzluğa kapılırlar (Yörükoğlu, 1989). Yaşamlarında mutsuz olmaları olasıdır ve ruhsal dengesizlik gösterebilirler (Sever ve diğ, 1991). Aile üyelerinin çocuktaki iç-denetim mekanizmasını geliştirememeleri, aşırı baskılı ve otoriter yaklaşım içinde olmaları, benlik saygısını azaltan hatta yok eden olumsuz yakın çevre faktörleridir (Yavuzer, 1993).

Gerçekçi olmayan hedefler belirlemek daima düşük düzeyde benlik saygısı ile sonuçlanır. Gerçekçi olmayan hedefler belirleyen bireyler daima kendilerini küçük görecekler ve başarıları ne kadar büyük olursa olsun ya da bu başarıyı elde etmek için ne kadar uğraşırlarsa uğraşsınlar, hiç bir zaman elde ettikleri ve başardıkları şeylerle mutlu olamayacaklardır. Bu yüzden birey iyi benlik saygısı geliştirmek ve mutlu olmak istiyorsa, hedeflerini gerçekçi olarak belirlemeli, hedefleri ulaşılabilir ve sosyal olarak faydalı olmalıdır (Steffenhagen ve Burns, 1987).

1.2. Benlik Saygısı ve Aile İçi İletişim

Çocukların ve ergenlerin üzerinde araştırmalar yapan bir çok araştırmacı, ebeveynlerin çocuklarının benlik saygısı üzerinde önemli etkileri olduğunu varsaymışlardır.

Benlik saygısının oluşumunda bireyin yakın çevresinin, özellikle ebeveynlerin, kardeşlerin, öğretmenlerin ve arkadaşların değerlendirmesinin önemli rolü vardır. Diğer insanların bireye yönelik tutumları benlik saygısını doğrudan etkilemekte ve olumlu ilgi yoluyla sağlanan sosyal destek benlik saygısını arttırmaktadır. Çocukların benlik saygısının olumlu ya da olumsuz olması da en çok aileye bağlıdır. Böylece benlik saygısı yüksek ve düşük olan öğrencilerin başarı durumlarının aile ve okul çevresinin gencin benlik saygısında oluşturacağı çift yönlü etkileşimler sonucu şekillendiğini söyleyebiliriz.

Bateson, kişiliğin oluşmasında en önemli rolü aile içindeki iletişim türünün oynadığını savunmuştur. Aile içindeki iletişimin etkisi, çocuğun ruhen sağlıklı ya da sağlıksız olacağını belirleyicisidir. Aile içindeki etkileşim, çocukları ben değerliyim ya da ben değersizim duygusuna götürmektedir. Aile üyelerinin çocuktaki iç denetim mekanizmasını geliştirememeleri, aşırı baskılı ve otoriter yaklaşım içinde olmaları, benlik saygısını azaltan hatta yok eden yakın çevre faktörleridir (Yavuzer, 1995, Cüceloğlu, 1997).

Gencin benlik saygısı ile ana-baba ile iletişimi arasında çift yönlü bir etkileşim olduğunu söyleyebiliriz. Gencin benlik saygısının düşük olmasının sebeplerinden bir tanesi, ana-babanın çocuğuna ilgisiz davranmasıdır. Yani bir anlamda değer vermemesi, sevmemesi ve desteksiz bırakmasıdır. Böyle bir gencinde kendine değer vermesi beklenemez. Bunun tam aksini de doğru olarak kabul edebiliriz. Benlik saygısı düşük bir kişi başta, ana-babasının kendisine değer vermediğini düşünür. Bunun sebebi ise, çocukluğundan beri kendisini onların gözüyle görmeye alışmış olmasıdır. Dolayısıyla da, kendini algılayışı onların kendini algılayışına yakın olacaktır.

Öğrenci aile ilişkilerinin olumlu veya olumsuz olmasının kişi üzerinde doğrudan etkilerinin olmasının yanı sıra, daha çok, aracı ve dolaylı bir değişken olarak başarıyı etkilemektedir. Destekleyici, cesaret verici bir aile çevresi öğrencide, yetişkin davranışlarını temsil eden öğretmen, okul, ve entellektüel faaliyetlere karşı olumlu tavırlar gelişmesi için gerekli ortamı hazırlamakta ve bu tür bir ortamda başarıyı arttırmaktadır (Özgüven, 1974).

Böylece, benlik saygısı yüksek ve düşük olan öğrencilerin ana-babalarıyla iletişim düzeylerinin ailenin gencin benlik saygısı üzerinde doğrudan oluşturacağı, akademik başarısı üzerinde ise dolaylı yollardan oluşturacağı etkilerle şekillendiğini söyleyebiliriz.

Ergenin ailesi ve akranları ile ilişkisinin niteliği ile benlik saygısı düzeyinde ve akademik başarı düzeyinde bağıntı olduğu tespit edilmiştir.

Gergen'e göre, birey çocukluk döneminde öncelikle kendi çevresinde ana baba ve kardeşlerini ve onların davranışlarının gözlemekte, onların davranışlarını oyun içinde taklit etmekte, kendisi için önemli olan bu kişilerin davranışlarını özümseyerek bir başkasının rolünü oynamakta ve giderek kendisini başkalarının ona yönelttiği davranışlar gibi görmeye başlamaktadır (Can, 1991). Benlik kavramı çocuk için önemli olan yetişkinlerin ona yöneltmiş olduğu tutum ve davranışların bir yansıması olduğundan dolayı, ana - babalardan gelen reddedici tutumlar çocuğun kendini değersiz bulması ile sonuçlanmakta ve bu tür bir ortamda yetişen çocuğun kendisi için olumlu görüşler geliştirmesi olanaksızlaşmaktadır (Geçtan, 1981).

Aile ortamı bireye kendi benliğini tanımlama özgürlüğü veriyorsa, ana-babanın hoşgörüsü normal düzeyde gerçekleşiyorsa, çocuğun söz hakkı varsa, belirli sınırlar içinde özgürlükleri varsa, duygu ve görüşlerine saygı duyuluyorsa, birey benlik saygısını kazanır ve kendi kendine kararlar verip sorumluluklarını taşımasını öğrenir (Yavuzer, 1993).

Sonuç olarak, ailenin çocuklarıyla ilgilenmesi, ergenin ebeveynleri tarafından kabul edilmesi ve ebeveynlerin kısıtlamalarında ılımlı olmaları benlik saygısını arttırmakta, çatışmalar ve aile içindeki uyumsuzluk ise azaltmaktadır

1.3. Araştırmanın Konusu

İlk öğretimden yüksek öğretimin sonuna kadar tüm öğretim kademelerinde görülen okul başarısızlığı, hem öğrenci hem de ailesi için bir üzüntü kaynağıdır. Bunun yanında ulusal bütçemize her yıl ağır yükler eklenmesinin sebeplerinden bir tanesidir (Kaya, 1993, Tezcan, 1996).

Ülkemizde üniversiteler de okuyan öğrencilerin akademik başarı düzeyi düşüktür (Özgüven, 1974). Başarı düzeyinin düşük olmasının nedenleri aileden, okuldan, arkadaş çevresinden kaynaklanabileceği gibi, bu başarısızlık öğrencinin kendine güven eksikliğinden ve aile içi iletişimin yetersiz olmasından da kaynaklanabilir.

Bu çalışmada, benlik saygısının akademik başarı ve aile içi iletişim düzeyi üzerindeki etkisinin araştırılmasıyla başarılı, mutlu ve uyumlu genç kuşakların en iyi şekilde nasıl yetiştirilebileceği sorununa bir çözüm aranmıştır.

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Meslek Yüksek Okulunda okuyan son sınıf öğrencilerinin, benlik saygı düzeylerinin akademik başarıya ve aile içi iletişime etkisinin incelenmesi ve bu etkinin cinsiyet açısından da bir farklılık gösterip, göstermediğinin araştırılması bu çalışmanın amacını oluşturmuştur.

Bu amaç doğrultusunda, araştırmanın cevap bulmayı hedeflediği sorular şunlardır:

1. Benlik saygısı düzeyi yüksek olan öğrencilerin, düşük olanlara oranla okul başarıları daha mı yüksektir?
2. Benlik saygısı yüksek olan kız öğrencilerin akademik başarıları, benlik saygısı düşük olanlara göre daha mı yüksektir?
3. Benlik saygısı yüksek olan erkek öğrencilerin akademik başarıları, benlik saygısı düşük olanlara göre daha mı yüksektir ?
4. Kız ve erkek öğrenciler arasında, benlik saygısının akademik başarıya etkisi açısından anlamlı bir fark var mıdır?
5. Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin, düşük olanlara oranla ana-babayla olan iletişim düzeyleri daha mı yüksektir?
6. Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin, düşük olanlara oranla ana-babayla olan iletişim düzeyleri ve akademik başarıları daha mı yüksektir?

7. Benlik saygısı yüksek olan kız öğrencilerin, düşük olanlara oranla ana-babayla olan iletişim düzeyleri daha mı yüksektir?

8. Benlik saygısı yüksek olan erkek öğrencilerin, düşük olanlara oranla ana-babayla olan iletişim düzeyleri daha mı yüksektir?

9. Benlik saygısı yüksek olan kız öğrencilerin, düşük olanlara oranla akademik başarısı ve ana-babayla olan iletişim düzeyleri daha mı yüksektir?

10. Benlik saygısı yüksek olan erkek öğrencilerin, düşük olanlara oranla akademik başarısı ve ana-babayla olan iletişim düzeyleri daha mı yüksektir?

Araştırma konusunun benlik saygısı bağlamında ele alınmasının sebebi, benlik saygısı kavramının insanın okulda ve hayatta ki başarısında, ruh sağlığı üzerinde etkili olması ve bu kavramın öneminin son yıllarda giderek artmasından kaynaklanmaktadır.

Bu konunun incelenmesinden elde edilecek bulgular, aileler, öğrenciler, öğretmenler ve idareciler için yararlı olacaktır.

İnsanın güven duygusu kazanabilmesi için, çocukluk ve gençlik çağında ailesinden yeterince sevgi ve ilgi görmesi gerekmektedir. Kendine güvenen bireyler yetiştirebilmek için anne ve babanın çocuklarının duygu ve düşüncelerini doğal ifadeleri içinde kabul etmeleri gerekmektedir. Çocuklarını olumsuz yönde sürekli olarak eleştiren, kısıtlayan, duygu ve düşüncelerini doğal ifadeleri içinde ifade etmelerini engelleyen ebeveynler kendine güvensiz, pısrık, çekingen, içine kapalı, alıngan bireyler yetiştireceklerdir. Oysa, insanın yaşamını sürdürmesi, yaşamın getirdiği zorlamaları kabul edip, bunlarla baş edebilme yollarını arayıp bulabilmesi ancak kendine ve başkalarına güven duyması ile gerçekleşebilir (Köknel, 1987, Cüceloğlu, 1993).

Bulgular, ailelerin, öğretmenlerin ve idarecilerin öğrencileri daha iyi tanımalarını ve dolayısıyla anlamalarını sağlayabilir. Ailelerin, öğretmenlerin ve idarecilerin öğrencilerle olan ilişkileri olumlu yönde gelişebilir.

1.5. Varsayımlar

Aşağıdaki konular, bu araştırmanın temel varsayımları olarak kabul edilmiştir.

1. Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerini etkileyen etmenler, bu çalışmada ele alınan değişkenlerle sınırlı değildir.
2. Araştırma örneklemini oluşturan öğrenciler, kendilerine uygulanan “ Coppersmith Benlik Saygısı Envanteri ” ni ve ana-baba ile iletişim düzeylerini ölçen envanteri yanıtlarken durumlarını yansız olarak yansıtmışlardır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu çalışma, 1999-2000 güz ve bahar yarıyılı ile sınırlıdır.
2. Araştırma, uygulamanın yapıldığı öğrenci grubunun özellikleri ile sınırlıdır. Çalışmanın evrenini Kocaeli Üniversitesine bağlı bir meslek yüksek okulunda öğrenim gören son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise random örnekleme metoduna göre seçilmiş olup, yaş ortalaması 20 olan, 41 kız, 49 erkek öğrenciden oluşan 90 kişilik bir gruptur.

1.7. Tanımlar ve Kısaltmalar

Araştırmada kullanılan temel kavramlar şunlardır:

a) Benlik Kavramı:

Kişinin kendini algılama ve değerlendirme biçimi benlik kavramı olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 1996).

b) Benlik Saygısı:

Benlik kavramının, benlik imgesinin beğenilip, benimsenmesi benlik saygısını oluşturur. Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur (Yörükoğlu, 1989).

c) Akademik Başarı:

Öğrencilerin okuldaki akademik edimlerinin (performans), yıl sonu ağırlıklı not ortalamaları ile ifade edilen göstergesidir (Soner, 1995).

d) İletişim Puanı : Bireyin aile içi ilişkilerin iyi olması, aile üyelerinin rahat iletişim kurabilmesi, sevgi ve saygı ortamının var olması ve aile üyelerinin birbirlerine destek olabilmesi ve birbirleriyle ilgilenmesi olarak tanımlanmıştır.

e) Genel Puan :İletişim puan ortalamaları ve akademik başarı puan ortalamalarının toplanmasıyla elde edilen puan olarak tanımlanmıştır.

f) SEI : Benlik Saygısı Envanteri

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde benlik saygısına ilişkin çeşitli kuramsal yayınlara yer verilmiştir.

2.1. Benlik Saygısı ile İlgili Kuramsal Yayınlar

İlgili çalışmaları içeriklerine göre dört grupta toplayabiliriz. İlk grupta insan davranışlarının anlaşılmasında benlik saygısını temel kavram olarak gören Wiliam James, Carl Rogers ve S. Coopersmith'i, ikinci grupta benlik saygısının kaynağının kişilerarası ilişkilere bağlı olduğunu ileri süren Cooley, Mead, ve Sullivan'ı sayabiliriz. Üçüncü grupta ise bireyin kendini gerçekleştirme ile ilgili olarak benlik saygısı üzerinde çalışan A. Maslow'u ve en son grupta ise, Adler ve benlik saygısı gelişimi ile ilgili olan bireysel psikolojiyi sayabiliriz.

2.1.1. İnsan davranışlarının anlaşılmasında benlik saygısını temel kavram olarak gören kuramcılar

Literatür incelemesinde, Willam James (1890) benlik saygısını insan davranışlarının anlaşılmasında anahtar kavram olarak görmüştür. James benlik saygısını hedefe ulaşmaktaki başarının, ulaşılmak istenen hedefe oranı olarak tanımlamıştır.

Hedefe Ulaşmaktaki Başarı

_____ = Benlik Saygısı

Ulaşılmak İstenen Hedef

Bu formülle, yeterliliğinin bilişsel değerlendirmesini yapan kişinin içsel standartlarının önemini vurgulamıştır. Diğer bir deyişle, bu formüle göre bireyin kişisel değerliliğinin kaynağı, bireyin gerçek başarıları ile amaçlarının ve başarı beklentilerinin uyuşma derecesine bağlıdır. Bireyin hedeflerine ulaşmadaki başarısı benlik saygısını arttıracaktır (Steffenhagen ve Burns, 1987).

Literatür incelemesinde, C. Rogers benlik kavramını kişinin kendi hakkında sahip olduğu bir imaj olarak tanımlamıştır. Benlik kavramı, kişinin kendini algılamasından oluşan gerçek benliği ve kişinin ne olmak istediği konusundaki görüşlerinden oluşan ideal benliği içerir. Birey, gerçek benliği ile ideal benliğinin uyumu oranında kendisini mutlu ve gerçekleşmiş hisseder. Bunlar arasındaki fark bireyi mutsuz ve tatminsiz kılar.

Bireyin olumlu veya olumsuz benlik imajı geliştirmesini, bireyin ilk bebeklik ve erken çocukluk dönemlerinde diğer insanlar tarafından değerlendirilme şekli etkilemektedir. Her insanda var olan olumlu ilgi ihtiyacı, çocuk ben olanla ben olmayanı ayırt etmeye başladığı andan itibaren gelişmeye başlar. Olumlu ilgi ihtiyacı, sıcaklık, saygı, beğenilme, sevilme ve çevredeki önemli kişiler tarafından kabul edilme gibi duyguları yaşama arzusudur.

Rogers'a göre (1951), benlik saygısının gelişimi bireyin ebeveynleri ve kendisi için önemli olan diğer kişilerle olan etkileşimine bağlıdır. Koşulsuz sevgi içerisinde büyüyen bireyler olumlu bir benlik bilinci geliştirebilirler. Birey ne yaparsa yapsın sevgi ve saygı görürse, sağlıklı bir benlik saygısı geliştirecektir. Koşullu sevgi ise olumsuz bir benlik bilinci ve dolayısıyla düşük benlik saygısı gelişimine sebep olacaktır (Hjelle ve Zeigler, 1976).

Literatürde, S. Coopersmith, benlik saygısını kişinin tavır ve davranışlarını belirleyen, sürekliliği olan kendi hakkında ki değerlendirmesi olarak tanımlamıştır. Bu değerlendirme bireyin kendisinde onayladığı ya da onaylamadığı bazı özellikleriyle ilgilidir. Nelerin üstesinden gelebileceği, neleri başarabileceği, nelere önem verdiği ve bunların önem dereceleri gibi özellikleriyle ilgili tutumunu yansıtır. Başka şekilde ifade etmemiz gerekirse, benlik saygısı kişinin kendisiyle ilgili genel değerlendirmesini yansıtan bir yargıdır. Bu yargı hemen değişmez ve kişinin yaşına, cinsiyetine ve sosyal rollerine bağlı çeşitli konularına göre farklılaşabilir. Bu değerlendirme öznedir ve çevreye sözel olarak ya da davranışlar yolu ile aktarılır.

Kişinin değerliliği hakkında ki kendi yargısı, başkalarının kişiyi olumlu yada olumsuz olarak değerlendirmesinden çok daha önemlidir. Bu yüzden kişi kendi yargısını benimsemeyi tercih eder ve bu yargının değişmemesi için çalışır. Bu durum, bireyin psikolojik sağlığını koruyabilmesi için gereklidir (Turan ve Tufan, 1987).

Coopersmith (1967), yüksek benlik saygısının çevresel kaynaklarının bireyin amaçlarını belirleme ve başarı ile bu amaçların üstesinden gelmekteki ilk deneyimleri

olduğu ve bunun sonucunda bireyi ebeveynlerinin ve diğer kişilerin takdir ettiği ve övdüğü ve bunun da bireye yeterlilik ve övünç hislerini aşıladığı sonucuna varmıştır.

Coopersmith (1967), çocukta benlik saygısı gelişimine katkıda bulunan dört temel etken belirlemiştir.

1. Bireylerin yaşamlarında ki diğer önemli kişilerden kabul görme derecesi.
2. Bireyin geçmişteki başarıları ve řu andaki statüsü ve mevki.
3. Bireyin başarı beklentileri: Bireyin değer verdiği beklentileri gerçekteştirmek için çalışması, benlik saygısının artması ile sonuçlanır.
4. Bireyin eleştirilere tepki verme şekli: Benlik saygısını savunma yeteneği, kaygıyı azaltır ve kişisel dengeyi muhafaza etmeye yardımcı olur.

Coppersmith, okul çocuklarında benlik saygının gelişimi ile yakından ilgili olan belirli ailevi ve anne babaya ait özellikler bulmuştur. Buna ek olarak, Coppersmith, benlik saygısı yüksek olan çocukların ebeveynlerinin, benlik saygısı düşük olan ebeveynlere göre, ilişkilerinde daha yüksek düzeyde uyum göstermekte olduğunu bulmuştur.

Çocukta benlik saygısının gelişimi ile bazı önemli aile deneyimleri de ilişkilidir. Bunlar:

1. Sınırlamalar Koymak: Coopersmith, benlik saygısı yüksek olan çocukların ebeveynlerinin çocuklarına karşı hem ilgili, hem de özenli olduklarını vurgulamıştır. Bu ebeveynler çocuklarının dünyasını doğru olduklarına inandıkları şekilde oluşturmuşlar ve belirli sınırlamalar içerisinde çocuklarına özgürlük tanımuşlardır. Özsaygısı yüksek olan çocukların ebeveynleri, bu kuralları uygularken daha gayretlidirler. Benlik saygısı düşük olan grupta ise sınırlamalar daha az ve iyi tanımlanmamıştır. Kontrol yöntemleri sert ve acımasızdır. Bu ebeveynler ya çocuklarına otoritelerini ifade etmemişler veya bunu yaparken ifadeleri o kadar belirsiz olmuştur ki, çocuklarını zorlayacak güce sahip değillerdir. Bu ebeveynler gerçekten değer verdikleri davranış türünü belirtecek olan limitleri belirlemeden, koşulsuz itaat isterler. Standartlarda bir eksiklik olmasından dolayı, bu ailelerin çocukları doğru davranıp davranamadıklarından emin olamazlar.

Coopersmith, sınırlamalar koymanın çocuklar için önemli olduğu sonucuna varmıştır. Bu sınırlamalar, başkalarının beklentilerini tanımlar ve bu sınırlamaların uygulanması, bu sınırlamaların var olduğunu çocukların anlamasına yardımcı olur.

2. Kabul Görmek: Coppersmith, benlik saygısı yüksek olan çocukların annelerinin, benlik saygısı düşük olan çocukların annelerine göre daha sevecen ve çocukları ile daha yakın ilişkide olduklarını bulmuştur. Çocuğu daha fazla kabul ise çocukla ve çocuğun arkadaşları ile ilgilenmekle, birlikte bir takım aktivitelere katılmak için istekli olmakla gösterilebilir.

3. Değerler: Coppersmith'e göre, bireyler kuramsal olarak değerlerini seçmekte özgür olmalarına rağmen, çocukluk yılları evde, okulda ve akran gruplarıyla geçirilir ve bu genellikle grup standartlarının ve değerlerinin kabulü ile sonuçlanır. Belirli değerleri olan, uygun davranış olarak neyi kabul ettiklerini bilen, inançlarını ortaya koyabilen ve uygulayabilen ebeveynler kendilerine değer veren bireyler yetiştirirler (Sciarnberg, 1985).

2.1.2. Benlik saygısının kaynağını kişiler arası ilişkilere bağlayan kuramcılar

Literatürde, Cooley (1902) ve Mead (1967) , Cooley'in ayna benlik kavramı ile tutarlı olarak, benlik saygısının kaynağının, benlik kavramında olduğu gibi sosyal olduğunu vurgulamışlardır. Bireylerin, benlik saygılarının diğer kişilerin kendileri hakkındaki görüşlerine bağlı olduğunu ve esasen hayatlarındaki önemli kişilerin görüşlerini birleştirerek, benlikleri ile ilişkili olarak olumlu ya da olumsuz değerlendirmeler oluşturduklarını vurgulamışlardır.

Literatürde, Sullivan (1953), insanların bire bir ilişkilerdeki deneyimlerinin kişilik gelişimindeki önemini vurgulamış ve insanlar arası ilişkilere dayanan kuramı ile benlik kavramını ve kişiliği açıklamaya çalışmıştır. Sullivan 'a göre, kişilik gerçekte var olan bir kavram değildir ve yalnızca ilişki durumunda incelenebilir.

Sullivan, benlik sisteminin anksiyete sonucu geliştiğini ve benlik sisteminin bireyin güvenliğini ve saygınlığını koruduğunu vurgulamıştır. Annenin çocuğunu cezalandırması veya kabul etmemesi çocukta kaygının ortaya çıkmasına neden olur. Çocuk iyi davranışlarının ödüllendirilmesinden, kötü davranışlarının cezalandırılmasından dolayı, kendini iyi veya kötü olarak değerlendirmeyi öğrenir ve benlik sisteminin tohumları böylece atılmış olur

Sullivan 'a göre üç önemli benlik sistemi vardır. İyi- ben anneye olan ilişkisinde huzurlu ve rahat olan, annesi tarafından kabul edilen ve annesiyle ödül getiren

ilişkilerin sonucunda oluşur. Bu ilişkilerin sonucunda çocuğun kendine olan saygısı artar. Kötü- ben ise annenin çocuğu cezalandırması ve kabul etmemesi, kısaca, annenin hoş karşılamadığı durumlar sonucu oluşur.

Kötü ben ancak kişiler arası ilişkiler sonucu ortaya çıkabilir. Yani, çocuk kötü ben kavramını ancak annesinden yetersiz bakım aldıysa, değer verilmediyse ve kabul edilmediyse geliştirecektir. Çocuk kendini gelecekte değersiz bulacaktır.

Ben ve ben olmayan ise, çocuğun reddedilmesi, annenin çocuğa karşı aşırı hoşnutsuzluk göstermesi sonucu oluşur.

Özetle, Sullivan, benlik saygısının temelini , aile içi yaşantılara dayandığını ve anne-baba ve çocuk ilişkilerindeki ödül ve ceza oranının, kişinin kendini iyi-ben ya da kötü-ben olarak değerlendirmesinde yaşam boyu etkili olduğunu, reddedici ve küçük düşürücü tutumların, çocukta güvensizlik duygularının gelişmesine neden olduğunu vurgulamıştır (Sullivan, 1953).

2.1.3. Kendini gerçekleştirme ile ilgili olarak benlik saygısı üzerinde çalışan kuramcılar

Literatür incelemesinde, A. Maslow, bireyin kendini gerçekleştirme ile ilgili olarak benlik saygısı üzerinde çalışmıştır. İnsanın doğumla başlayan ve yaşam boyu süren gereksinimlerini önem derecelerine göre sıralamış ve bu gereksinim hiyerarşisi içerisinde benlik saygısına yer vermiştir. Bireyin kendini gerçekleştirebilmesi için benlik saygısı gereksinimini karşılamış olması gerekmektedir. Benlik saygısı gereksiniminin karşılanabilmesi içinde fizyolojik gereksinimlerin, güven, sevgi ve ait olma gereksinimlerinin karşılanması gerekmektedir.

Bir insan gereksinim hiyerarşisinde yukarıya doğru çıktıkça, düşük düzeyli ve en temel ihtiyaçları karşılandıkça, yüksek düzeyli gereksinimler daha çok önem kazanır.

Bu temel gereksinimleri tabandan tepeye doğru beş kümede toplayabiliriz:

1. Fizyolojik gereksinimler

2. Güvenlik gereksinimleri

3. Sevgi ve ait olma gereksinimi

4. Saygınlık gereksinimleri

5. Kendini gerçekleştirme gereksinimi

Herhangi bir nedenle karşılanmayan düşük düzeyli bir gereksinim yeniden güç kazanmakta ve söz konusu bireyin üst düzeyli gereksinimlerini karşılama çabalarını engellemektedir. Kişi yalnızca fizyolojik gereksinimleri, sevgi ve ait olma gereksinimleri karşılandıktan sonra, benlik saygısı gereksinimini dikkate alacaktır (Maslow, 1962).

2.1.4. Bireysel psikoloji ve benlik saygısı

Literatürde, Adler ve onun bireysel psikolojisi bütün kavramları ile benlik saygısı gelişimi ile ilgili olduğundan dolayı aslında bir benlik saygısı psikolojisidir. Adler' e göre benlik saygısı davranışlarımızı motive eden temel güçtür ve bireyin amacı benlik saygısını oluşturmak ya da varolan benlik saygısını korumaktır (Steffenhagen ve Burns, 1987).

Adler'e göre her insanın varoluşunda eksiklik duygusu vardır ve bu duygu anormallik belirtisi değildir. Tam aksine, insan yaşamının gelişmesinin sebebidir. Normal şartlar altında eksiklik duygusu insanı harekete geçiren büyük bir güçtür (Hall ve Lindzey, 1962).

Eksiklik duygusu mükemmelliğe ulaşmak için bir etkidir ve bireyi daha yüksek seviyede bir benlik gelişimi için güdüler (Hjelle ve Ziegler, 1986). Adler, insan davranışının güçsüz durumdan, güçlü duruma ulaşma çabası olarak değerlendirir. ve bireyin belirli hedeflere varma başarısı ya da başarısızlığı benlik saygısını olumlu yada olumsuz olarak etkiler (Steffenhagen ve Burns, 1987).

2.2. Benlik Saygısı İle İlgili Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar

Bütün bu kuramcılarının yanı sıra benlik saygısına değinen pek çok araştırma mevcuttur. Bu konuda yapılmış olan bazı araştırmalara aşağıda kısaca değinilmiştir.

2.2.1. Benlik saygısı ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi irdeleyen bazı araştırmalar:

Terman (1947), Gough (1949, 1953), Morgan (1952), Gowan (1957), Barislow (1962) başarılı öğrencilerin benlik saygılarının daha yüksek olduğunu, daha işin başında işi başaracaklarına dair daha iyimser olduklarını, başarısız olanların ise daha kötümser olduklarını vurgulamaktadır (Özgüven, 1974).

Bachman ve O'Malley çocuğun benlik saygısı ile akademik yeteneği ve okul başarısı arasında pozitif bir ilişkinin lisenin bitimine kadar var olduğunu ve daha sonrasında benlik saygısı ve mesleki mevki arasında da pozitif bir ilişki olduğunu gözlemlemişlerdir (Samuel, 1981).

Bachman (1970), araştırmasında akademik benlik kavramı ve benlik saygısı arasında ki korelasyonu 0.33 olarak bulmuştur (Rosenberg, 1979).

Purkey (1970), araştırmasında benlik algısı ile akademik başarı arasında ki ilişkinin, benlik algısı zeka bölümü arasındaki ilişkiden daha yüksek olduğunu vurgulamıştır.

Bachman ve O' Malley (1977), akademik yetenek üzerinde sosyo ekonomik durumun güçlü etkisi olduğunu belirlemişlerdir. Daha yüksek sosyo ekonomik gruptan gelen gençlerin akademik yeteneği de daha yüksektir. Bu faktör akademik performansı doğrudan doğruya belirlememekle birlikte, yüksek akademik yetenek ve performans yüksek benlik saygısının belirleyicisidir. Lise yıllarında benlik saygısının genç yetişkinlik yıllarındaki benlik saygısı üzerinde iki önemli etkisi vardır. Öncelikle yetişkinlikte ki yüksek benlik saygısının doğrudan belirleyicisidir. İkinci olarak ise, daha ileri düzeyde eğitimsel başarı ve mesleki statü üzerinde doğrudan etkisi vardır. Sonuç olarak okulla ilişkili faktörler ve sosyo ekonomik faktörler benlik saygısına katkıda bulunabilir (Adams, 1989).

Rosenberg (1979), Baltimore okul öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında, öğrencilerin okul notlarının arttığı oranda, global benlik saygılarının arttığını ortaya koymuştur.

Gilmore (1984), araştırmasında bütün boyutlarda gösterilen yüksek başarı ile istenilir benlik algısı arasında olumlu ilişkiler bulmuştur (Eisenberg, Delaney, 1993).

Wiggins (1987), 483 kız ve erkek öğrenci üzerinde yaptığı araştırmasında Coopersmith Benlik Saygısı Envanterinden alınan puanlarla öğrencilerin akademik başarıları arasında pozitif bir korelasyon bulmuştur ve araştırmasında akademik başarı için sağlıklı bir benlik kavramının gerekliliğini vurgulamıştır.

Woodward (1992), araştırmasında Rosenberg Benlik Saygısı Envanterini 26 yaş ve üzerinde ki 183 yetişkin üniversite öğrencisine uygulamış ve öğrencilerin benlik saygısı ile akademik başarıları ve yaşları arasında pozitif bir korelasyon bulmuştur.

Slee (1995), araştırmasında, 213 öğrenciye Benlik Saygısı Envanterini (SEO) ve Kendini Tanımlama Anketini uygulamıştır. Global benlik saygısı yüksek olduğunda akademik başarı yüksek, global benlik saygısı düşük olduğunda akademik başarı düşük olmaktadır. Öğrencilerin okul başarısı, akranları ve ebeveynleri tarafından kabul görme oranına bağlı olarak etkilenmektedir. Başka bir deyişle olumlu geri iletiler alan ve genel olarak hayata bakış açıları olumlu olan çocuklar daha yüksek notlar almaktadırlar. Kısaca, okul başarısı kendilik değerine ve okuldan alınan kişisel tatmine bağlanabilir. Başarı ve başarısızlık hem alınan notlar anlamında hem de arkadaşlık ilişkileri anlamında kullanılmıştır.

Marion ve Alexander (1997), çalışmalarında Rosenberg Benlik Saygısı ölçeğini kullanmışlardır. Benlik saygısı yüksek olan kişilerin pozitif heyecansal düzeyleri ve kendilerini ifade etme düzeyleri de yüksektir. Bunun sonucu olarak sınıf içerisindeki sosyal ve akademik alanlarda daha başarılıdırlar (Cooke, 1999).

2.2.2. Cinsiyet açısından benlik saygısını ve akademik başarıyı irdeleyen araştırmalar:

Newman ve Newman (1978) araştırmalarında, çalışma gruplarını üç gruba ayırmışlardır. 187 öğrenci 7. sınıf, 161 öğrenci 8. sınıf ve 200 öğrenci 9. sınıf

öğrencisidir. Çalışmalarının odak noktası, çocuğun benlik kavramını belirlemek ve bunu çocuğun benlik saygısı düzeyine bağlamaktır. Testler öğrencilerin akademik yeterliliklerini, atletik yeterliliklerini, dış görünümü ve davranışlarını ölçmektedir. Bunların hepsi global kendilik değerini ölçmeye yardımcı olmaktadır. Bunun manası ise bireyin kendisinin bütün yönleri hakkında ne hissettiğidir. 7. ve 8. sınıf öğrencileri için Çocuklar için Kendilik Kavramı Profili, 9. sınıflar için Yetişkinler için Kendilik Kavramı Profili kullanılmıştır. Dış görünüm, çekicilik, atletik yeterlilik gibi alanlarda kızların benlik saygısı çok daha düşüktür. Bunun sonucu olarak sınıf ve okulda ki başarılarının olumsuz bir şekilde etkilendiğini ileri sürmüşlerdir.

Rosenberg (1979), benlik saygısı ve cinsiyet arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir.

Soner tarafından aktarıldığına göre (1995), Brantley, 150 kız ve erkek ergen üzerinde yaptığı çalışmada, benlik saygısı ve akademik başarı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulmuştur. Cinsiyetin ise benlik saygısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamıştır .

Lefner tarafından aktarıldığına göre (1992), Davis-Zinner, kız ve erkeklerin genel benlik saygısı düzeylerinde cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Kızlar ve erkekler arasında benlik saygısının belirli yönlerine verdikleri önem ve bu yönlerden memnuniyet duyma dereceleri arasında farklılık olduğunu bulmuşlardır. Kızlar için genel görünüm ve sosyal ilişkiler, erkekler için olduğundan daha önemli bulunmuştur

Josephs, Markus ve Tafarodi (1992) Amerikalı örneklem grubu üzerinde yaptıkları çalışmada, kız ve erkeklerin global benlik saygısı düzeylerinde anlamlı bir fark bulmamışlardır. Benlik saygısının kaynağının kız ve erkeklerde farklı olabileceğini ileri sürmüşlerdir.

2.2.3. Benlik saygısı, akademik başarı ve aile içi iletişim arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı araştırmalar:

Rosenberg (1963), lise öğrencileri üzerinde yaptığı bir çalışmada ebeveynlerin ilgisinden yoksun olan öğrencilerin benlik saygısının düşük olduğunu saptamıştır.

Özgüven (1974) tarafından aktarıldığına göre, Gowan ve Heath öğrencilerin davranışlarını toleransla karşılamanın, onları cesaretlendirip bazı davranışlarını sınırlamanın, onların kendi kendilerine bazı yaşantılar kazanmalarını sağlamanın, çeşitli ilgi alanlarına yönlendirmenin başarılarını olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Christopher ise, aile bireyleri ile öğrencinin değer yargılarının uyuşmasının, anne ve babanın çocuklarının başarıları ile yakından ilgilenmelerinin, aile bireylerinin çocuğu desteklemelerinin başarıyı olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Litovksy ve Dusek'e göre (1985), benlik saygısı yüksek olan ergenlerin ebeveynleri, ergenler tarafından daha kabul edici olarak algılanmakta, daha az psikolojik sınırlamalar kullanmakta ve kuralları uygularken ılımlı davranmaktadırlar.

Cheung ve Lau' ya göre (1985), aile uyumu ile ergenin benlik saygısı arasında pozitif, çatışma ile ergenin benlik saygısı arasında negatif bir bağıntı vardır.

Eskilson, Wiley, Muehlbauer ve Doder'e göre (1986), ebeveynler tarafından ergenlere okulda başarılı olmaları için yapılan aşırı baskı ile düşük benlik saygısı arasında bağıntı vardır.

Walker ve Green 'in 1986 yılındaki bulguları da benlik saygısı ile ana- baba ile iletişim arasındaki ilişkiyi desteklemiştir. Kız ve erkek çocukların ana-baba ile iletişimlerinin olumlu olması ile benlik saygısı arasında olumlu bir bağıntı vardır. Buna ilaveten Walker ve Green yalnızca kız çocuklar da olumlu akran ilişkilerinin yüksek benlik saygısının belirleyicisi olduğunu bildirmişlerdir.

Long (1986), boşanmanın ve diğer ebeveynler ile ilgili uyuşmazlıkların etkisinin kız çocukların benlik saygısı üzerinde olan etkisini incelemiştir. Ebeveynlerin ayrılmış olmasının kız çocuklarının benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etkisi yoktur. Fakat, mutsuz ama buna rağmen birlikte yaşayan ailelerde kız çocuklarının çok daha düşük düzeyde benlik saygısı gösterdiği saptanmıştır (Adams, Gullota, 1989).

Harter (1990), diğer önemli kişilerin algılanan desteği ve benlik saygısı arasındaki korelasyonların yapılan çeşitli araştırmalarda .50'den .65'e kadar değişmekte olduğunu tespit etmiştir. Ailesinden en düşük düzeyde destek alanların benlik saygı düzeyleri en düşük, orta düzeyde destek alanların benlik saygısı orta düzeyde ve en yüksek düzeyde destek alanların ise benlik saygısının en yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Blake P. ve Slate J. (1993), araştırmalarında kız ve erkek öğrencilerden oluşan 64 kişilik lise öğrencisi grubunda aile içi iletişimin yüksek düzeyde olduğunu düşünen gençlerin benlik saygılarının yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Gross ve John (1997), düşük benlik saygısı ve depresyon arasında yüksek düzeyde bir bağıntı bulmuşlardır. Düşük benlik saygısı ve depresyon, okuldaki düşük başarı ve davranışsal problemlerle doğrudan bağlantılıdır. 7-14 yaş arası öğrenciler ve onların ebeveynleri katılımcıları oluşturmaktadır. Katılımcılara performansı ve algılanan performansı ölçen Akademik Performansı Değerlendirme Ölçeği (APR) uygulanmıştır. Acımasızca yapılan eleştiriler depresyonu arttırmakta, ve benlik saygısının düşmesine sebep olmaktadır. Çocuklar ve ebeveynleri, çocuklar ve akranları arasında ki olumsuz etkileşimler depresyonu arttırmaktadır.

2.3. Türkiye'de Benlik Saygısı İle İlgili Yapılmış Çalışmaların Katkısı

Özgüven (1970), başarı değişkeni ile ailenin öğrencinin başarısı ile ilgilenmesi değişkeni arasında $C=0.173$ derecelik bir bağıntı bulmuştur.

Kuzgun (1972) üniversite öğrencilerinin benlik saygıları ile, aile sevgisi arasında önemli ilişkiler bulunduğunu, demokratik ana-babaların çocuklarının benlik saygılarının ilgisiz ve otoriter ana-babaların çocuklarına göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (Can, 1991).

Çetin (1985), Rosenberg benlik saygısı ölçeğini ülkemizde 205 liseli gence uygulamış ve benlik kavramının değişkenliği ile benlik saygısı arasında yakın ilişki bulmuştur (Yörükoğlu, 1989).

Özkan (1987), gençlerde benlik saygısı ile akademik başarı arasında ki ilişkiyi araştırmış ve benlik saygısı ile akademik başarı arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sever ve arkadaşları (1991), 17- 23 yaş grubu 238 meslek yüksek okulu öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırma da, öğrencilerin benlik saygısı ile başarı durumları arasında ki ilişkiyi istatistiki olarak ileri derecede anlamlı bulmuşlardır. Benlik saygısı yüksek olan öğrenciler daha başarılı bulunmuştur

Sunar, İnelmen, Israel, Karabatı, Karamolla ve Üner (1995) tarafından yapılan bir çalışmada genel benlik saygısı düzeyinde kızlar ve erkekler arasında tutarlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşın kızlar “başkaları tarafından sevilme”, “yakın ilişki içinde olmak gibi benliğin sosyal yönünü gösteren özelliklere daha fazla önem vermişlerdir.

İnelmen (1996), kız ve erkek üniversite öğrencilerinden oluşan örneklem grubunda, kızların kişiler arası ilişkilere daha fazla önem verdiklerini ve bundan memnuniyet duyduklarını, erkeklerin ise özel yeteneklerine daha fazla önem verdiklerini tespit etmiştir.

Özcan (1996) araştırmasında, genel özgüven düzeyinde kız ve erkek öğrenciler arasında farklılık bulmamıştır. Akademik başarı ve anne-baba tutumu cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermiştir. Özgüven yükseldikçe, öğrencilerin akademik başarılarının yükseldiği tespit edilmiştir. Baskı disiplinine dayalı ana -baba tutumları da, düşük özgüvenli aileler de daha yüksektir.

BÖLÜM III

GEREÇ ve YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, İzmit İl Merkezinde, Kocaeli Üniversitesine bağlı olarak eğitimini sürdürmekte olan bir meslek yüksek okulunda gerçekleşmiştir. Veri toplama araçlarının öğrencilere uygulanabilmesi ve araştırmayla ilgili diğer çalışmaların yürütülmesi için okul yetkilileri ile görüşülmüş, gerekli izinler alınmış ve 1999-2000 ders yılı ikinci yarısını kapsayan bir çalışma yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini Kocaeli Üniversitesine bağlı bir meslek yüksek okulunda öğrenim gören son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise random örnekleme metoduna göre seçilmiş olup, yaş ortalaması 20 olan, 41 kız, 49 erkek öğrenciden oluşan 90 kişilik bir gruptur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini belirlemek amacıyla Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği, (SEI), (EK-1), öğrencilerin aile içi iletişim düzeylerini ölçmek amacıyla öğrencilerin ana-babalarıyla ilgili tutumlarını gösteren bir envanterden (Kasatura, 1991) 20 soru seçilmek suretiyle oluşturulan bir envanter (EK-2) ve son sınıf öğrencilerinin araştırmanın yapıldığı öğretim yılı başarı durumlarını belirleyen yıl sonu not çizelgeleri kullanılmıştır.

3.3.1. Coopersmith benlik saygısı envanteri

Örnekleme grubuna alınan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin belirlenmesi amacıyla “ Benlik Saygısı Envanteri ” (Self- Esteem Inventory) uygulanmıştır.

Bu ölçek, kişinin çeşitli alanlarda kendisi hakkında ki tutumunu değerlendirmek amacıyla kullanılan bir ölçme aracıdır. Envanter “benim gibi” ya da “benim gibi değil” biçiminde işaretlenebilecek olan 25 cümleden oluşan bir kalem kağıt testidir. Bu cümlelerde bireyin hayata bakış açısı, aile ilişkileri, sosyal ilişkileri ve dayanma gücü ile ilgili ifadeler yer verilmiştir. Envanter, liderlik, kendini kanıtlama, kendini küçük görme gibi kişisel yargıların yanında aile ile ilgili tutumları da ölçmektedir (Turan ve Tufan, 1987).

Benlik saygısı envanterinden alınan yüksek puanlar, bireyin benlik saygısının yüksek olduğunu, düşük puanlar ise benlik saygısının düşük olduğunu göstermektedir.

3.3.1.1. Coopersmith benlik saygısı envanterinin güvenilirlik ve geçerliği

Coopersmith Benlik Saygısı envanterinin güvenilirlik çalışmaları test- tekrar- test yöntemi ile Taylor ve Reits tarafından yapılmış ve güvenilirlik katsayısı $r = .90$, 5 hafta ara ile uygulayarak $r = .88$ ve 3 yıl ara ile uygulayarak $r = .70$ olarak bulunmuştur..

Silber ve Tippet , SEI ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasındaki benzer ölçek geçerlik katsayısını $r = .59$ olarak bulmuşlardır.

Envanterin Türkçe’ye uyarlanmış şekli ile geçerlik ve güvenilirliği Turan ve Tufan (1987) tarafından yapılmıştır. Envanter 30 kanserli hastaya 15 gün ara ile uygulanmıştır. Test-yeniden-test sonunda elde edilen güvenilirlik katsayısı $r = .65$ olmuştur. Yine SEI yüksek okul öğrencilerinden oluşan 56 kişilik bir gruba 15 gün ara ile uygulanmış ve test-yeniden-test sonunda $r = .76$ güvenilirlik katsayısı bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar, SEI’nın Türkçe’ye uyarlanmış şekliyle güvenilir bir ölçme aracı olduğunu destekler niteliktedir.

Yüksek okul öğrencilerinden 200 kişilik bir gruba Coopersmith ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği birlikte kullanılmış ve bu iki ölçek arasında ki benzer ölçek geçerlik

korelasyon katsayısı $r = .62$ olarak bulunmuştur. Elde edilen bu sonuçlar SEI'nın Türkçe'ye uyarlanmış şekliyle geçerli bir envanter olduğunu destekler niteliktedir (Turan, Tufan, 1987).

3.4. Verilerin Analizi

Örnekleme seçilen öğrencilerin Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ve aile içi iletişim düzeylerini gösteren envanterdeki maddelere vermiş oldukları cevaplar, cevap anahtarını kullanarak puanlanmıştır. Bu puanlar, en düşük puandan en yüksek puana kadar sıralanmış, elde edilen dağılım ortancasından (median) ikiye bölünmüş ve median değerden yüksek alanlar benlik saygısı yüksek olarak, median değerden düşük alanlar, benlik saygısı düşük olarak kabul edilmiştir.

Benlik saygı puanları düşük ve yüksek olan öğrencilerin akademik başarı puanlarının, ana-baba ile iletişim puanlarının, ana-baba ile iletişim puanları ile akademik başarı puanlarının toplanması ile elde ettiğimiz ve genel puan olarak adlandırdığımız puanların aritmetik ortalama ve standart sapma değeri hesaplanmış ve sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

Her bir öğrencinin benlik saygısı puanı cinsiyet değişkeni açısından ele alınmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin SEI 'dan aldıkları puanlar en düşük puandan en yüksek puana kadar sıralanmış ve kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı median değer hesaplanmış, median değerinin üstü yüksek benlik saygısını, altı ise düşük benlik saygısını göstermiştir.

Yüksek benlik saygısı puanı alan ve düşük benlik saygısı puanı alan öğrencilerin akademik başarı puanlarının, ana-baba ile iletişim puanlarının ve genel puanlarının aritmetik ortalamaları, standart sapmaları cinsiyete göre ayrı ayrı hesaplanmıştır. Daha sonra bu ortalamalar arası farkın anlamlılığı t testi ile analiz edilmiştir. $p < 0.05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Cinsiyet değişkeni açısından benlik saygısına göre kız ve erkek öğrencilerin akademik başarı puan ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanıp, karşılaştırılmıştır.

Son olarak benlik saygısı ile akademik başarı, benlik saygısı ile aile hayatı başarısı ve benlik saygısı ile genel ortalama arasında ki bağıntının derecesini belirlemek için korelasyon katsayısı (r) hesaplanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

1-10 numaralı tablolarda denencelere ilişkin olarak elde edilen bulgular denence sırasına göre gösterilmiştir.

Meslek Yüksek Okulu 2. Sınıf Öğrencilerinde Benlik Saygısının Akademik Başarıya Etkisi:

Örneklem grubunu oluşturan tüm grubun benlik saygı puan ortalaması $\bar{x} = 70.53 \pm 16.42$, benlik saygı puan ortancası 74'dür.

Benlik saygı puanı ortanca değer 74'den küçük olan ilk 45 kişi benlik saygısı düşük, yüksek olan son 45 kişi ise benlik saygısı yüksek olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Benlik saygısı düşük ve yüksek olan bu grupların akademik başarı puanlarının ortalama, standart sapma ve "p" değeri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1 : Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Grupların Akademik Başarı Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve "p" değeri.

Benlik Saygısı	Akademik Başarı			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	45	53.13	14.53	0.0005
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	45	64.48	15.55	

p<0.05 Anlamlı

Tablo 1'de görüldüğü gibi cinsiyet ayrımı yapılmadan benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin akademik ortamları ile benlik saygısı düşük olan öğrencilerin akademik

ortalamları saptanmıştır. Benlik saygısı yüksek olan 45 öğrencinin akademik başarı ortalaması $\bar{x}= 64.48 \pm 15.55$, benlik saygısı düşük olan 45 öğrencinin akademik başarı ortalaması $\bar{x}= 53.13 \pm 14.53$ 'dür.

Kız Öğrencilerde Benlik Saygısının Akademik Başarıya Etkisi:

49 kız öğrencinin ortalama benlik saygı puanı $\bar{x}= 73.30 \pm 15.54$ 'dür. Bu grubun ortancası 76'dır. Benlik saygı puanlarının median değeri bulunarak (median: 76), denekler yüksek ve düşük puan alanlar olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır. Benlik saygısı yüksek ve düşük olan grupların, akademik başarı puanlarının ortalama, standart sapma ve "p" değeri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Kız Öğrencilerin Akademik Başarı Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve "p" Değeri

Benlik Saygısı	Akademik Başarı			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	25	53.12	11.07	0,002
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	24	66.75	16.89	

$p < 0.05$ Anlamlı

Tablo 2'de görüldüğü gibi, ortancanın böldüğü benlik saygısı düşük ilk 25 kız öğrencinin akademik başarı puan ortalaması $\bar{x}=53.12 \pm 11.07$, benlik saygısı yüksek son 24 kız öğrencinin akademik başarı puan ortalaması $\bar{x}=66.75 \pm 16.89$ 'dur.

Erkek Öğrencilerde Benlik Saygısının Akademik Başarıya Etkisi:

41 erkek öğrencinin benlik saygısı puan ortalaması $\bar{x}=67.21 \pm 17.02$ 'dir. Bu grubun ortancası 68'dir.

Benlik saygı puanlarının erkek öğrenciler için median değeri bulunmuş ve median değerden düşük puan alan ilk 21 erkek benlik saygı puanı düşük, yüksek puan alan son 20 erkek benlik saygı puanı yüksek olarak 2 gruba ayrılmıştır.

Tablo 3'de benlik saygısı yüksek ve düşük grubun akademik başarı puanlarının ortalama, standart sapma ve "p" değeri verilmiştir.

Tablo 3 : Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Erkek Öğrencilerin Akademik Başarı Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve "p" Değeri

Benlik Saygısı	Akademik Başarı			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	21	53.80	15.74	0,044
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	20	64.35	16.68	

$p < 0.05$ Anlamlı

Tablo 3'de görüldüğü gibi, benlik saygısı düşük olan erkek öğrencilerin akademik başarı ortalaması, $\bar{x}=53.80 \pm 15.74$, benlik saygısı yüksek olan erkek öğrencilerin akademik başarı ortalaması $\bar{x}=64.35 \pm 16.68$ 'dir.

Cinsiyet Açısından Benlik Saygısının Akademik Başarıya Etkisi:

Kız ve erkek öğrenciler arasında benlik saygısının akademik başarıya etkisi açısından önemli bir fark olup olmadığını görmek amacı ile kız ve erkek öğrencilerin benlik saygısı puanları ile akademik başarı puanlarının ortalama, standart sapma ve “p” değeri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4: Kız ve Erkek Öğrencilerin Benlik Saygısı ve Akademik Başarı Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri

Cinsiyet	Benlik Saygısı			Akademik Başarı			
	n	$\bar{x}$	Ss	p	$\bar{x}$	Ss	p
Kız	49	73	15.54	0.08	59.79	15.66	0.52
Erkek	41	67	17.02		57.63	16.55	

$p > 0.05$ Anlamlı Değil

Tablo 4 incelendiğinde 49 kız öğrencinin benlik saygı puan ortalaması $\bar{x}=73 \pm 15.54$, akademik başarı ortalaması $\bar{x}=59.79 \pm 15.66$ 'dir. 41 erkek öğrencinin ise, benlik saygısı puan ortalaması $\bar{x}=67 \pm 17.02$, akademik başarı ortalaması $\bar{x}=57.63 \pm 16.55$ 'dir.

Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinde Benlik Saygısının Ana-Baba ile İletişime Etkisi:

Benlik saygısı düşük ve yüksek olan grubun iletişim puanlarının ortalama, standart sapma ve “p” değeri Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5 : Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Grupların İletişim Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri

Benlik Saygısı	Ana-Baba ile İletişim			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	45	56.55	18.05	0.000004
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	45	76.11	19.73	

$p < 0.05$ Anlamlı

Tablo 5’de görüldüğü gibi benlik saygısı düşük grubun iletişim puanı ortalaması $\bar{x}=56.55 \pm 18.05$, benlik saygısı yüksek grubun iletişim puanı ortalaması $\bar{x}=76.11 \pm 19.73$ ’dür.

Meslek Yüksek okulu Öğrencilerinde Benlik Saygısının Akademik Başarı ve Ana-Baba ile İletişime Etkisi:

Her öğrencinin akademik başarı ve iletişim puanlarının toplanması ile tüm grubu oluşturan her öğrencinin genel puanı bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek ve düşük olan grubun genel puanlarının ortalama, standart sapma ve “p” değeri tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6 : Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Grupların Genel Puanlarının Ortalama, Standart Sapma “p” Değeri

Benlik Saygısı	Ana-Baba ile İletişim + Akademik Başarı			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	45	109,68	23,39	0,0008
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	45	140,60	29,69	

$p < 0.05$ Anlamlı

Tablo 6’da görüldüğü gibi benlik saygısı düşük olan grubun genel puan ortalaması $\bar{x}=109.68 \pm 23.39$, benlik saygısı yüksek olan grubun genel puan ortalaması $\bar{x}=140.60 \pm 26.69$ ’dur.

Kız Öğrencilerde Benlik Saygısının Ana-Baba ile İletişime Etkisi:

Aile iletişimi yetersiz olduğu için benlik saygısı gelişmemiş kız öğrencilerde benlik saygı puanı düşük, aile iletişimi yeterli düzeyde olduğu için benlik saygısı gelişmiş kız öğrencilerde benlik saygı puanı yüksektir. Ancak bu araştırmada neden sonuç ilişkisi ortaya konulamamaktadır. Yani benlik saygısının düşük olmasının bozuk aile içi iletişimden mi, yoksa çocukluk çağında zayıf ana-baba ile iletişimin ergenlik çağında düşük benlik saygısına yol açtığı tam olarak ortaya konulamamıştır. Ancak yapılan bu çalışmada benlik saygısı ile ana-baba ile iletişim arasında pozitif korelasyon olduğu bulunmuştur.

Benlik Saygısı yüksek ve düşük grubun iletişim puanlarının ortalama, standart sapma ve “p” değeri tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Kız Öğrencilerin Benlik Saygısının Ana-Baba ile İletişime Etkisi

Benlik Saygısı	Ana-Baba ile İletişim			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	25	56.2	17.86	0,0017
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	24	76.04	23.31	

p<0.05 Anlamlı

Benlik saygısı düşük olanların ana-baba ile iletişim puanı ortalamaları $\bar{x}=56.2 \pm 17.86$, benlik saygısı yüksek olanların ana-baba ile iletişim puan ortalamaları $\bar{x}=76.04 \pm 23.31$ ’ dir.

Erkek Öğrencilerde Benlik Saygısının Ana-Baba ile İletişime Etkisi:

Kız öğrencilerde bulunan benlik saygısı ile ana-baba arasındaki iletişim skoru arasındaki korelasyonun erkek öğrencilerde de geçerli olduğu bulunmuştur.

Benlik saygısı yüksek ve düşük grupların iletişim puanlarının ortalama, standart sapma ve “p” değeri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Erkek Öğrencilerin Benlik Saygısının Ana-Baba ile İletişime Etkisi

Benlik Saygısı	Ana-Baba ile İletişim			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	21	56.07	19.19	0,002
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	20	75.75	15.58	

p<0.05 Anlamlı

İletişim puanlarında benlik saygısı düşük erkeklerin ortalaması $\bar{x}=56.07 \pm 19.19$, yüksek erkeklerin ortalaması $\bar{x}=75.75 \pm 15.58$ 'dir

Meslek Yüksek Okul Kız Öğrencilerinde Benlik Saygısının Akademik Başarı ve Ana-Baba ile İletişime Etkisi:

Benlik saygısı yüksek ve düşük olan kız öğrencilerin akademik başarı ve iletişim puanlarının (genel puan) ortalama, standart sapma ve “p” değeri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9 : Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Olan Kız Öğrencilerin Genel Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri.

Benlik Saygısı	Akademik Başarı + Ana-Baba ile İletişim			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	25	109,32	23,73	0,0092
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	24	142.79	30.70	

p<0.05 Anlamlı

Tablo 9’da görüldüğü gibi benlik saygısı düşük olan kız öğrencilerin genel puan ortalaması $\bar{x}=109.32 \pm 23.73$, benlik saygısı yüksek olanların ise $\bar{x}=142.79 \pm 30.70$ ’dir.

Erkek Öğrencilerde Benlik Saygısının Ana-Baba İletişim ve Akademik Başarıya Etkisi:

Benlik saygısı yüksek ve düşük grupların genel puanlarının ortalama, standart sapma ve “p” değeri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo :10 Benlik Saygısı Yüksek ve Düşük Erkek Öğrencilerin Genel Puanlarının Ortalama, Standart Sapma ve “p” Değeri

Benlik Saygısı	Akademik Başarı + Ana-Baba ile İletişim			
	n	$\bar{x}$	Ss	p
Benlik Saygısı Düşük Olanlar	21	112,14	24,3	0,0097
Benlik Saygısı Yüksek Olanlar	20	140.1	25,77	

$p < 0.05$ Anlamlı

Benlik saygısı düşük olan erkek öğrencilerin genel puan ortalaması $\bar{x} = 112.14 \pm 24.3$, yüksek olan erkek öğrencilerin ise $\bar{x} = 140.1 \pm 25.77$ ’dir.

Çalışmamızda, benlik saygısı ile akademik başarı arasındaki korelasyon $r = 0.52$, benlik saygısı ile ana-baba ile iletişim arasındaki korelasyon $r = 0.56$, benlik saygısı ile genel puan (akademik başarı+ana-baba ile iletişim) arasındaki korelasyon $r = 0.69$ bulunmuştur.

TARTIŞMA

Meslek Yüksek Okulu 2. sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerine göre akademik başarılarının, benlik saygısı düzeylerine göre ana-baba ile iletişimlerinin, benlik saygı düzeylerine göre akademik başarı ve ana-baba ile iletişimlerinin farklılık gösterip, göstermediği araştırılmıştır.

Elde edilen veriler ve uygulanan ölçekler sonucu, öğrencilerin benlik saygı düzeyleri ile akademik başarı durumları, benlik saygı düzeyleri ile ana-baba ile iletişim düzeyleri ve benlik saygı düzeyleri ile akademik başarı ve ana-baba ile iletişim düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Tablo 1-10 araştırmanın denencelerine ilişkin bulguları göstermektedir. Bu bulguların yorumu denence sırasına göre verilmiştir.

Tablo 1' de görüldüğü gibi cinsiyet ayrımı yapılmadan benlik saygısı düşük olan tüm öğrencilerin akademik ortalamaları ile benlik saygısı yüksek olan tüm öğrencilerin akademik ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış ve sonuçlar incelenmiştir.

Ortalamalar arasındaki farkın önem kontrolü t testiyle yapılmış ve sonuçta benlik saygısının akademik başarıya etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$) (Bkz. Tablo 1). Böylece benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin akademik başarılarının yüksek, benlik saygısı düşük olanların ise akademik başarılarının düşük olduğu ispatlanmıştır. Daha önce yapılan yurtiçi ve yurtdışı çalışmalarda da benlik saygısı ile akademik başarı arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur.

Slee (1995) ve Marion (1997) tarafından yapılan araştırmalar bulgularını verifiye etmektedir. Günümüzde artık benlik saygısının akademik başarıya olan etkisi kesinlik kazanmıştır. Ancak cinsiyet, aile ile olan iletişim, akademik başarı ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin daha net açığa çıkarılması gerekmektedir. Bu yüzden araştırmamızın kapsamını genişlettik.

Kız öğrencilerde benlik saygısının akademik başarıya etkisi ve erkek öğrencilerde benlik saygısının akademik başarıya etkisine dayalı ikinci ve üçüncü denenceler ise

birinci deneceyi daha ayrıntılı bir şekilde incelememize yardımcı olan ve destekleyen alt denencelerdir.

Tablo 2 ve Tablo 3' de kız ve erkek öğrencilerin ayrı ayrı benlik saygısı düzeylerinin yüksek ve düşük olmalarına göre akademik başarıları incelendiğinde, benlik saygısı yüksek kız öğrencilerle, benlik saygısı düşük kız öğrencilerin akademik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arası fark anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Bkz. Tablo2). Benlik saygısı yüksek olan kız öğrencilerin akademik başarı puan ortalaması 66.75 ± 16.89 'dur. Benlik saygısı düşük olanların akademik puan ortalaması 53.12 ± 11.07 ' dir. Görüldüğü gibi benlik saygısı yüksek olan kız öğrenciler benlik saygısı düşük olanlara göre 13 puan daha fazla not almışlardır.

Yine aynı şekilde benlik saygısı yüksek erkek öğrencilerle, benlik saygısı düşük erkek öğrencilerin akademik ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arası fark anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$) (Bkz. Tablo3).

Böylece benlik saygısı yüksek kız öğrencilerin akademik başarılarının yüksek, benlik saygısı düşük kız öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Benlik saygısı yüksek erkek öğrencilerin akademik başarılarının yüksek, benlik saygısı düşük erkek öğrencilerin akademik başarılarının düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4'de kız öğrencilerin benlik saygısı ve akademik başarı ortalamaları, standart sapmaları ile erkek öğrencilerin benlik saygısı ve akademik başarı ortalamaları, standart sapmaları ayrı ayrı hesaplanarak sonuçlar incelenmiştir. Her iki grubun benlik saygısı ortalamaları ile akademik başarı ortalamaları arasında ki fark cinsiyet yönünden anlamsız bulunmuştur ($p>0.05$) (Bkz. Tablo 4). Kız öğrencilerin benlik saygısı puanı ortalaması 73 ± 15.54 , erkek öğrencilerin benlik saygı puanı ortalaması 67 ± 17.02 'dir. Ancak aradaki 6 puanlık fark istatistiki olarak anlamlı değildir ve şans eseri farklı çıkmıştır. Kızların akademik başarı ortalaması 59.79 ± 15.66 , erkek öğrencilerin akademik başarı ortalaması 57.63 ± 16.55 'dir. Aradaki 2 puanlık akademik başarı puanı farkı istatistiki olarak önemsizdir. Böylece, kız ve erkek öğrenciler arasında benlik saygısının akademik başarıya etkisine ilişkin anlamlı bir farkın olmadığı ispatlanmıştır.

1988 yılında Brantley tarafından yapılan çalışmada kız ve erkek öğrenciler arasında cinsiyete bağlı olarak ne benlik saygı skorunda ne de akademik başarı puanlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. 1992 yılında ABD'de Josephs, Markus ve Taforodi tarafından yapılan bir araştırmada ise kız ve erkek öğrencilerin benlik saygı skorları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 5’de görüldüğü gibi cinsiyet ayrımı yapılmadan benlik saygısı düşük olan öğrencilerin iletişim puan ortalamaları ile benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin iletişim puan ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış ve sonuçlar incelenmiştir. Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin ana-baba ile iletişimlerinin iyi, benlik saygısı düşük olanların ise ana-baba ile iletişimlerinin kötü olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo 5).

Walker ve Green (1986) ve Harter’in 1990 yılındaki bulguları da bizim bulgularımıza paralellik göstermektedir. O çalışmada da ebeveynlerin desteği ile benlik saygısı arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Literatürdeki araştırmalarda aile içi iletişim ile benlik saygısı arasında hiç bir çalışmada negatif korelasyon bulunmamıştır. Bu çalışmadaki veriler bu kavramı teyit etmektedir.

Bu çalışmada genel puan diye nitelendirilen ve kişinin hayattaki başarısı ile daha yakından ilgili olduğu düşünülen yeni bir skor geliştirilmiştir. Tablo 6’da özetlendiği gibi hem akademik başarı puanı hem de iletişim puanlarının toplanması ile elde edilen genel puanın sonuçları görülmektedir ($p < 0.05$) (Bkz. Tablo 6). Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin hem akademik başarılarının, hem de ana-baba ile iletişimlerinin iyi olduğu, bunun tam aksine benlik saygısı düşük olan öğrencilerin hem akademik başarılarının, hem de ana-baba ile iletişimlerinin kötü olduğu görülmüştür. Bu araştırmanın yeniliği, öğrencilerin ana-baba ile iletişim puanlarının ve akademik başarı puanlarının ortalamasının toplamından oluşan ve genel puan olarak adlandırdığımız puan türü olmuştur. Bu puan türü benlik saygısına bağlı olarak, ana-baba ile iletişimi ve akademik başarıyı birlikte inceleme fırsatı tanımıştır. Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin genel puanı daha yüksek, benlik saygısı düşük olan öğrencilerin genel puanı daha düşüktür.

Tablo 7 ve Tablo 8’ de kız ve erkek öğrencilerin ayrı ayrı benlik saygısı düzeylerinin yüksek ve düşük olmalarına göre ana-baba ile iletişim düzeyleri incelendiğinde, benlik kavramı yüksek olan kız öğrencilerle, benlik kavramı düşük olan kız öğrencilerin iletişim puan ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arası fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$) (Bkz. Tablo7).

Yine aynı şekilde benlik kavramı yüksek olan erkek öğrencilerle, benlik kavramı düşük olan erkek öğrencilerin iletişim puan ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arası fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$) (Bkz. Tablo 8).

Benlik saygısı yüksek kız öğrencilerin ana-baba ile iletişimlerinin iyi, benlik saygısı düşük olan öğrencilerin ana-babalarıyla iletişimlerinin kötü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benlik saygısı yüksek erkek öğrencilerin ana-baba ile iletişimlerinin iyi, benlik saygısı düşük olan erkek öğrencilerin ana-babalarıyla iletişimlerinin kötü olduğu tespit edilmiştir. Blake ve Slate'in 1993 yılındaki bulguları da bizim bulgularımızı desteklemektedir.

Araştırmamızın konuyu daha yeni bir şekilde ele aldığı bir yön ise cinsiyetin genel puan üzerine olan etkisidir. Tablo 9 ve Tablo 10' da kız ve erkek öğrencilerin ayrı ayrı benlik saygısı düzeylerinin yüksek ve düşük olmalarına göre ana-baba ile iletişim düzeyleri ve akademik başarıları incelendiğinde, benlik kavramı yüksek olan kız öğrencilerle, benlik kavramı düşük olan kız öğrencilerin genel puan ortalamaları, standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arası fark anlamlı bulunmuştur ($p < 0.05$) (Bkz. Tablo 9). Benlik kavramı yüksek olan kız öğrencilerin genel puan ortalaması 142.79 ± 30.70 , benlik saygısı düşük olan kız öğrencilerin genel puan ortalaması 109.32 ± 23.73 'dür. Aradaki fark istatistiksel olarak ileri derecede anlamlıdır ($p: 0.009$).

Yine aynı şekilde benlik kavramı yüksek olan erkek öğrencilerle, benlik kavramı düşük olan erkek öğrencilerin genel puan ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmış, ortalamalar arası fark anlamlı bulunmuştur (Bkz. Tablo 10). Benlik saygısı yüksek olan erkek öğrencilerin genel puan ortalaması 140.1 ± 25.77 , benlik saygısı düşük olan erkek öğrencilerin genel puan ortalaması 112.14 ± 24.3 'dür ($p: 0.009$). Böylece, benlik saygısı yüksek kız öğrencilerin ana-baba ile iletişimlerinin ve akademik başarılarının iyi, benlik saygısı düşük olan öğrencilerin ana-babaları ile iletişimlerinin ve akademik başarılarının kötü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benlik saygısı yüksek erkek öğrencilerin ana-baba ile iletişimlerinin ve akademik başarılarının iyi, benlik saygısı düşük olan erkek öğrencilerin ana-babaları ile iletişimlerinin ve akademik başarılarının kötü olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonunda benlik saygısı ile ilgili olarak araştırılan son noktalar olan akademik başarı puanı, aile içi iletişim puanı ve iki puanın toplamı olan genel puan arasındaki korelasyon hesaplanmıştır. Buna göre benlik saygısı ile akademik başarı arasındaki bağıntının derecesi ($r=0.52$) pozitifdir. Benlik saygısı ile iletişim arasındaki bağıntının derecesi ise ($r=0.56$) çok az daha yüksektir. Benlik saygısı ile akademik başarı ve iletişimin beraber bağlantısının derecesi ise diğerlerine göre daha yüksek ($r=0.69$) olarak bulunmuştur.

SONUÇ

Benlik saygısı yüksek ve düşük olan yüksek okul ikinci sınıf öğrencilerinin akademik başarıları incelenmiş ve gruplar arası fark istatistiksel olarak önemli bulunmuştur. Uygulanan istatistik analiz sonuçlarına göre benlik saygısı yüksek olan kız öğrencilerin akademik başarılarının olumlu yönde olduğu, benlik saygısı düşük olan kız öğrencilerin akademik başarılarının olumsuz yönde olduğu analiz sonucunda elde edilmiştir. Yine benlik saygısı yüksek olan erkek öğrencilerin akademik başarılarının olumlu yönde olduğu, benlik saygısı düşük olan erkek öğrencilerin akademik başarılarının olumsuz yönde olduğu analiz sonucunda elde edilmiştir.

Benlik saygısı düşük öğrencilerin, ana- baba ile iletişim düzeyleri düşük, benlik saygısı yüksek öğrencilerin ana-babayla iletişim düzeyleri yüksektir.

Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin genel puanları (akademik başarı+iletişim) yüksek, benlik saygısı düşük olan öğrencilerin genel puanları (akademik başarı+iletişim) düşüktür.

Benlik saygısı düşük olan kız ve erkek öğrencilerin ana-baba ile iletişim düzeyleri ve genel puanları düşük, benlik saygısı yüksek olan kız ve erkek öğrencilerin ana-baba ile iletişim düzeyleri ve genel puanları yüksektir.

Öğrencilerin benlik saygısı puanları ile akademik başarı puanlarına cinsiyet açısından bakılmış ve her iki grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p>0.05$)

Bu araştırmanın yeniliği , genel puan olarak nitelediğimiz ve kişinin hayattaki başarısı ile daha yakından ilgili olduğunu düşündüğümüz, akademik başarı puanı ve iletişim puanlarının toplanması ile oluşan yeni bir skor türüdür. Bu puan türü benlik saygısına bağlı olarak , ana- baba ile iletişimi ve akademik başarıyı birlikte inceleme fırsatı tanımıştır. Benlik saygısı yüksek olan öğrencilerin genel puanları yüksek, benlik saygısı düşük olan öğrencilerin genel puanları düşük bulunmuştur. Araştırmamızın konuyu daha yeni bir şekilde ele aldığı diğer yön ise, cinsiyetin genel puan üzerinde ki etkisidir. Benlik saygısı yüksek olan kız ve erkek öğrencilerin ana- baba ile iletişimlerinin ve akademik başarılarının iyi, benlik saygısı düşük olan kız ve erkek öğrencilerin ise akademik başarı ve ana- baba ile iletişimlerinin kötü olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, kişinin hayattaki başarısı ve mutluluğunu yalnızca akademik olarak başarılı olması ya da yalnızca ana-baba ile iletişiminin iyi olması sağlamamakta ikisinin kombinasyonu daha önemli görünmektedir.

ÖNERİLER

Çocukların benlik saygısının olumlu veya olumsuz olması en çok aileye bağlıdır. Aile içindeki etkileşim büyüyen çocuğu ben değerliyim veya ben değersizim duygusuna götürmektedir. Ana-baba ve çocuk arasındaki iletişim ve etkileşim benlik saygısının temellerinin atılmasında kilit rol oynar. Çocuğun daha sonra arkadaşları, öğretmenleri ve sosyal çevre ile etkileşimi benlik saygısının nihai şeklini almasında rol oynar. Benlik saygısı ile bireyi hayata hazırlayan en büyük etkenlerden ikincisi olan okuldaki başarı arasındaki doğrudan bir korelasyon vardır.

Yurdumuzun kalkınması için gerekli yetişmiş insan potansiyelini maksimize etmek için başarılı ve benlik saygısı yüksek çok sayıda bireye ihtiyaç vardır. Bunun için benlik saygısının kritik geliştiğı evrenin sağlıklı olması için çocuk sahibi olmak isteyen veya henüz çocuk sahibi olan genç evliler hedef kitle olarak ele alınmalıdır. Genç çiftlerin katılacağı ana-baba okullarının sayısı arttırılmalı ve tüm yurda yaygınlaştırılmalıdır. Hedef kitleye evlendirme daireleri, doğum haneler ve ana-çocuk sağlığı merkezleri tarafından kolayca ulaşılır. Burada çalışan personelin bilinçlendirilmesi, konu ile ilgili broşür ve kitapçıkların bu mekanlarda yeni evli veya evleneceklerin kolayca ulaşacakları bir yere konulması sağlanmalıdır. Bu sayede yeni ana-baba okullarına yüksek katılım sağlanır.

KAYNAKLAR

1. Adams, G. R., Gullotta, T., 1989. **Adolescents Life Experiences**. Brooks & Cole Publishing Company, 213-227, California.
2. Bakırcıoğlu , R., 1994. **Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık**. Turhan Kitabevi, 97, 274, Ankara.
3. Baymur, F., 1994. **Genel Psikoloji**. İnkilap Kitabevi, 264-269, İstanbul.
4. Blake, P. & Slate, J., 1993. **A Preliminary Investigation into the Relationship between Adolescent Self -Esteem and Parental Verbal Interaction**, School Conselor, (Nov), Vol. 41, 81-85.
5. Can, G., 1991. **Lise Öğrencilerinin Benlik Kavramlarını Etkileyen Ailesel Değişkenler**. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C:4, S: 1-2. 7-18.
6. Cüceloğlu, D., 1993. **Yeniden İnsan İnsana**. Remzi Kitabevi,101-119, İstanbul.
7. Cüceloğlu, D., 1997. **İçimizdeki Çocuk**, Remzi Kitabevi, 48, İstanbul.
8. Cooke, A. K., 1999. **Gender Differnces and Self-Esteem**. The Journal of Gender Specific Medicine, 2 (3): p: 46 -52.
9. Cooley, C. H., 1902. **Human Nature and the Social Order**. Charles Scribner's Sons, 183- 186, Chicago, Boston, N.Y.
10. Dereboy, F., Dereboy, Ç., Çoşkun, A., Çoşkun, B.,1994. **Özdeğer Duygusu, Öz imgesi,ve Kimlik Duygusu-I**. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi 1 (1), 3-12.
11. Eisenberg , S., Delaney, J. D., 1993. **Psikolojik Danışma Süreci**. Çeviren: Dr. Nihal Ören, Uzm. Mehmet Takkaç. M.E.B, 65, İstanbul.
12. Geçtan, E., 1981. **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar**. Maya Matbaacılık Ltd. şti, 123, Ankara.
13. Gross, J. J., & John, O.P. 1997. **Revealing Feelings: Facets of Emotional Expressivity in Self- Reports, Peer Ratings, and Behavior**. Journal of Personality and Social Psychology, 72, 435 - 438.
14. Hall, S. C., Lindzey G., 1962. **Theories of Personality**. John Wiley and Sons, Inc. 121, N.Y. & London.

15. Harter, S., 1993. **Causes and Consequences of Low Self- esteem in Children And Adolescents.** R.F. Baumeister, **Self- esteem: The Puzzle of Low Self- Regard.** Plenum Press, 87-99, N.Y. & London.
16. Hjelle, L.A., Ziegler, J. D., 1986. **Personality Theories: Basic Assumptions, Research and Applications.** 2nd. edition. Mc Graw Hill International Editions, 79, 372, 410, International Student Edition.
17. İnelmen, K., 1996. **Relationship of Sex-Role Orientation to Two Measures of Self-Esteem.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.
18. Josephs, R. A., Markus, H. R., & Tafarodi, R. W., **Gender and Self esteem.** Journal of Personality and Social Psychology. 63. 391-402.
19. Kasatura, İ., 1991. **Okul Başarisından Hayat Başarisına, Başarıyı Yaratan ya da Engelleyen Etmenler.** Altın Kitaplar Yayınevi, 196, 250-252, İstanbul.
20. Kaya, K. Y., 1993. **İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış.** Bilim Yayınları, 99, Ankara.
21. Köknel, Ö., 1983. **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik.** Altın Kitaplar Yayınevi, 78-80, 149-150, İstanbul.
22. Köknel, Ö., 1987. **Zorlanan İnsan: Kaygı Çağında Stres.** Altın Kitaplar Yayınevi, 192-195, İstanbul.
23. Kuzgun, Y., 1996. **Akademik Benlik Kavramı Ölçeği.** T.C. M.E. B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 7, Ankara.
24. Lefner, K. A., Fleming, J. S., Elovson, A. C., & Zottarelli, J. 1992. **Gender Differences in Sources of Self-esteem.** Western Psychological Association, Portland, Oregon.
25. Marion, V., & Alexander, J. M. 1997. **The Benefits of Peer Collaboration on Strategy Use, Metacognitive Casual Attribution and Recall.** Journal of Experimental Child Psychology, 67, 268-289.
26. Maslow, A.; 1962, **Toward a Psychology of Being,** Van Nostrand, Princeton.
27. Mead, H. G., 1967. **Mind, Self and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist.** The University of Chicago Press, 158, Chicago & London.
28. Newman, P. R., & Newman, B. M. 1978. **Identity Formation and the College Experience .** Journal of Adolescence, 13, 311-326.

29. Özcan, H., 1996. **İlkokul Öğrencilerinin Özgüvenleri, Akademik Başarıları ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler**. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
30. Özgüven, İ. E., 1974. **Üniversite Öğrencilerinin Akademik Başarılarını Etkileyen Zihinsel Olmayan Faktörler**. H.Ü. Basımevi, 1-62, Ankara.
31. Özkan, İ. 1987. **Gençlerde Benlik Saygısı ve Akademik Başarı Arasındaki İlişki**, XXIII. Ulusal Psikiyatri ve Nöroloji Bilimler Kongresi, İstanbul.
32. Rosenberg, M., 1979. **Conceiving the Self**. Krieger Publishing Company, 21, 69, 287, Florida.
33. Samuel, W., **Searching for the Sources of Human Behaviour**. Mc Graw Hill International Book Company , 283.
34. Schiamberg, L.B., 1985. **Human Development**. Macmillian Publishing Company, 334-338, N.Y.C.
35. Sever, A. D., Hotun, N., Sabuncu, H. H., İşsever, H., 1991. **İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Ruhsal Durumlarının Araştırılması**. 1-8, İstanbul.
36. Slee, P.T. 1995. **Peer Victimization and Its Relationship to Depression among Australian Primary School Students**. Journal of Personality and Individual Differences, 18, 57-62.
37. Soner. O., 1995. **Aile Uyumu, Öğrenci Özgüveni ve Akademik Başarı Arasında ki İlişkiler**. Marmara Üniversitesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bilim Dalı, Doktora Tezi, 9, 50, İstanbul.
38. Steffenhagen, R. A., Burns, J. D., 1987. **The Social Dynamics of Self-Esteem**. Praeger Publishers, 10-42, N.Y.
39. Sullivan H.S., (1953), **The Interpersonal Theory of Psychiatry**, W.W. Norton, New York.
40. Sunar, D.G., İnemen, K., Karabatı, S., Karamolla, N., Üner, S., 1995. **Self-esteem and Its Sources in Two Turkish Samples**. VII. Avrupa Psikoloji Kongresi, Haziran 2-7, İzmir.
41. Tezcan, M., 1996. **Eğitim Sosyolojisi**. Feryal Matbaası, 274, Ankara.
42. Tufan, B., Turan, N., 1987. **Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Üzerinde Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması**. 23. Uluslararası Psikiyatri Kongresi Bildirileri, 1-4, İstanbul..

43. Wiggins, J. D. , 1987. **Self -Esteem, Earned Grades and T.V. Viewing Habits of Children.** School Counselor . Vol: 35(2) , 128-133, U.S.A.
44. Woodward, P. G., Suddick, D. E., 1992. **Self -Esteem of Older Adult College Students.** Perceptual and Motor Skills. Vol: 74 (1), 193-194, IL..
45. Yavuzer, H., 1993. **Çocuk Psikolojisi.** Remzi Kitabevi, İstanbul.
46. Yavuzer, H., 1995. **Ana-Baba ve Çocuk.** Remzi Kitabevi, 41, 190-192, İstanbul.
47. Yörükoğlu, A., 1989. **Gençlik Çağı.** Özgür Yayın Dağıtım, 89-97, İstanbul

COOPERSMITH BENLİK SAYGISI ENVANTERİ (SEİ)

Aşağıda insanların kendileri ile ilgili bazı duygularını açıklayan ifadeler yer almaktadır. Bu cümlelerden size uygun olanlarını “ benim gibi”, uygun olmayanlarını ise “benim gibi değil”, sütununa X işareti koyarak belirtiniz. .

Benim Benim Cinsiyetiniz Kız ( ) Erkek ( )

Gibi Gibi Değil

( )	( )	1. Çevremde olup bitenlerden genellikle rahatsız olmam.
( )	( )	2. Başkalarının önünde konuşmak bana zor gelir.
( )	( )	3. Eğer elimde olsaydı kendimdeki pek çok şeyi değiştirmek isterdim.
( )	( )	4. Karar vermede fazla zorluk çekmem.
( )	( )	5. İnsanlar benimle olmaktan hoşlanırlar.
( )	( )	6. Evde kolayca moralim bozulur.
( )	( )	7. Yeni şeylere kolayca alışamam.
( )	( )	8. Yaşıtlarım arasında sevilen bir kişiyim.
( )	( )	9. Ailem genellikle duygularıma önem verir.
( )	( )	10. Başkalarının söylediğini kolaylıkla kabul ederim.
( )	( )	11. Ailem benden çok şey bekler.
( )	( )	12. Benim yerimde olmak oldukça zordur.
( )	( )	13. Hayatımın karmakarışık olduğuna inanıyorum.
( )	( )	14. Genellikle başkaları düşüncelerimi kabul eder.
( )	( )	15. Kendimi yetersiz buluyorum.
( )	( )	16. Sık sık evden kaçmayı düşünüyorum.
( )	( )	17. Yaptığım işten çoğunlukla memnun olmam.
( )	( )	18. Başkaları kadar güzel / yakışıklı değilim.
( )	( )	19. Söylenecek sözüm varsa onu söylemekten çekinmem.
( )	( )	20. Ailem benim duygularımı anlar.
( )	( )	21. Çok sevilen bir kimse değilim.
( )	( )	22. Genellikle ailemin beni dışladığını hissediyorum.
( )	( )	23. Yaptığım şeyler genellikle cesaretimi kırar.
( )	( )	24. Sık sık keşke başka biri olsam diye düşünürüm.
( )	( )	25. Güvenilir bir kişi olmadığımı düşünüyorum.

Öğrencilerin Ana- Baba ile İletişim Düzeylerini Ölçen Envanter

1. Anne ve babanız sorunlarınızı anlar ve paylaşırlar mı?
2. Sınıf geçtiğinizde veya ailenizce beğenilen bir şey yaptığınızda aileniz nasıl davranır?
a) Ödüllendirir b) Aldırış etmez c) Küçümser
3. Boş zamanlarınızı değerlendirmeniz konusunda ailenizle bir görüş birliğiniz var mı?
4. Ana babanızın bazı davranışların değiştirmelerini ister miydiniz?
5. Ana babanız boş zamanlarınızı değerlendirmeniz konusunda size yardımcı olurlar mı?
6. Yeteneklerinizi aşan bir başarıya ulaşmanızı beklerler mi?
7. Boş zamanlarınızı istediğiniz şekilde değerlendirebilir misiniz?
8. Arkadaşlarınızı seçmenizde ailenizin uyarıları olur mu?
9. Aileniz karşı cinsle arkadaşlık etmenize karışır mı?
10. Doğru olduğuna inandığınız şeyleri anne babanız istemiyor diye yapmadığınız olur mu?
11. Anne babanız yanlış bir şey yaptığınızda sizi cezalandırır mı?
12. Anne babanızın davranışları ve sizden istekleri sık sık değişim gösterir mi?
13. Anne babanızla her türlü konuyu tartışmamaktan şikayetçi misiniz?
14. Anne ve babanızın belirli ve hiç değişmeyen prensipleri var mıdır?
15. Anne babanızın ileride evleneceğiniz kişiyi seçeceklerini düşünüp endişelenir misiniz?
16. Anne babanızın mesleğini seçeceğinden endişelenir misiniz?
17. Ailenizin size uyguladığı disiplin türü sizce hangi gruba girer?
a)otoriter b)gevşek c)demokratik

18. Anne-babanızla aranızda arkadaşlık var mıdır?
19. Başarınızın ailenizi memnun edeceğini düşünerek çalışır mısınız?
20. Boş zamanlarınızı değerlendirme konusunda ailenizle bir görüş birliğiniz var mıdır?

